

บริษัทสมบัติทัวร์

สถานที่ตั้ง

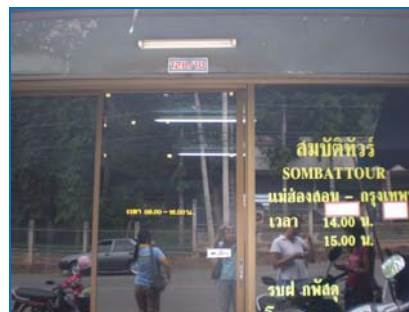
เลขที่ 128/10 ถนน ชุนลุมประพาฬ ตำบล จอคำ อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000
เบอร์โทรศัพท์ 053-613211

พิกัด X= 391142

พิกัด Y=2133239

รถที่ให้บริการ

ที่จำหน่ายตั๋ว

เวลาเปิดทำการ เปิดบริการเวลา 08:00 น. ถึงเวลา 21:00 น. (พรณิกา กองบุญ: 10/09/2550)

บริการและอัตราค่าบริการ

ข้อมูลการเดินทาง กรุงเทพฯ - แม่ฮ่องสอน สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์จะเดินทางไป กรุงเทพฯ ปัจจุบันมีผู้ให้บริการรายเดียวคือ บริษัทสมบัติทัวร์ มีรายละเอียดการเดินทางระหว่าง กรุงเทพฯ - แม่ฮ่องสอน ดังนี้ (พรณิกา กองบุญ: 10/09/2550)

ตารางโทรศัพท์ติดต่อสอบถามรถโดยสาร กรุงเทพฯ – แม่สะเรียง – แม่ฮ่องสอน

ต้นทาง	สถานี	โทรศัพท์
กรุงเทพฯ	สถานีขนส่งหมอชิต	(02) 936-2495-6
อำเภอขุนยวม	ถ.ราชบูรณะ 1	(053) 69-1139
แม่สะเรียง	ถ.แม่สะเรียง (ตรงข้ามกับปั้มน้ำมัน ปตท.)	(053) 68-1532
แม่ฮ่องสอน	ถ.ชุมหลุมประพาส	(053) 61-3211

ตารางค่าโดยสารรถปรับอากาศชั้น 1 กรุงเทพฯ – แม่ฮ่องสอน จำนวน 2 เที่ยว

ปลายทาง	เวลาออก (น.)	เวลาถึง (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)	เวลาเดินทาง (ชม.)
กรุงเทพฯ	14.00	05.30	1.บุคคลทั่วไป 718บาท 2.ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519บาท	17
กรุงเทพฯ	15.00	06.30	1.บุคคลทั่วไป 718บาท 2.ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519บาท	17

ตารางค่าโดยสารรถปรับอากาศชั้น 1 แม่ฮ่องสอน – แม่สะเรียง – กรุงเทพฯ จำนวน 2 เที่ยว

ปลายทาง	เวลาออก (น.)	เวลาถึง (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)	เวลาเดินทาง (ชม.)
แม่ฮ่องสอน	14.00	05.30	1. บุคคลทั่วไป 718บาท 2. ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519 บาท	17
แม่ฮ่องสอน	15.00	06.30	1. บุคคลทั่วไป 718บาท 2. ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519 บาท	17

เงื่อนไขในการเดินทาง (พรรณิภา กองบุญ: 10/09/2550)

1. ห้ามนำสิ่งเสพติด หรือสัตว์ทุกชนิดขึ้นรถ
2. การเดินทางต้องแจ้งให้ทราบภายใน 5 ชั่วโมง
3. บัตรจำหน่ายแล้วไม่รับคืนนอกจากเดินทางเท่านั้น
4. บัตรโดยสารมีอายุการใช้งานไม่เกิน 1 เดือน
5. สัมภาระติดตัวได้ไม่เกิน 3 ชิ้น น้ำหนัก 25 ก.ก. หากเกินจะคิดเป็นค่าระวาง 100บาท/ชิ้น
6. การคืนเงินจะหัก 10 % ของราคาที่ยขาย

จำนวนพนักงาน/รถที่ให้บริการ (พรรณิภา กองบุญ: 10/09/2550)

พนักงาน	จำนวน/คน	รถ	จำนวน/คัน
พนักงานขับรถ	2	รถปรับอากาศ	5
พนักงานบนรถ	4		
พนักงานจำหน่ายตั๋ว	2		
กระเป๋ารถ	1		
พนักงานยกกระเป๋า	1		

บริษัทการบินไทย

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 71 ถนน สิงหาคมบำรุง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์
053-612220, 053-611367

พิกัด X = 392537

พิกัด Y = 2134159

บริษัทการบินไทย

เครื่องบินให้บริการของการบินไทย

บริเวณสนามบิน

บรรยากาศด้านนอกของท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน

เวลาเปิดทำการ เปิดทำการเวลา 08:30 ถึงเวลา 17:30 น. (สุพัตร์ เกิดเวียงใหม่ : 10/09/2550)

บริการและอัตราค่าบริการ (สุพัตร์ เกิดเวียงใหม่ : 10/09/2550)

1. จากแม่ฮ่องสอนถึงเชียงใหม่ เวลา 11:00 น. และ 17:05 น. ให้บริการเพียงวันละ 2 เที่ยว
2. อัตราค่าบริการ
 - 2.1 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 1 ปี คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 1 ปี 1,970 บาท
 - 2.2 ราคาลด อายุการใช้งาน 1 ปี คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 1 ปี 1,900 บาท
 - 2.3 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 3 เดือน คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 3 เดือน 1,825 บาท
 - 2.4 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 1 วัน 1,655 บาท

บริษัทนกแอร์

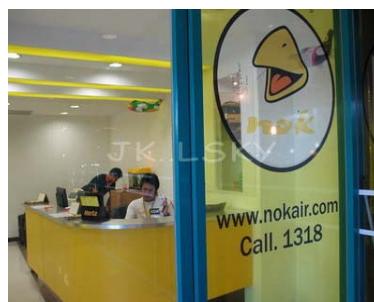
สถานที่ตั้ง

ท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน ถนนสิงหนาทบำรุง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612-057 ต่อ 106

พิกัด X = 392554

พิกัด Y = 2134143

บรรยากาศด้านในและที่จำหน่ายตั๋วโดยสาร

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

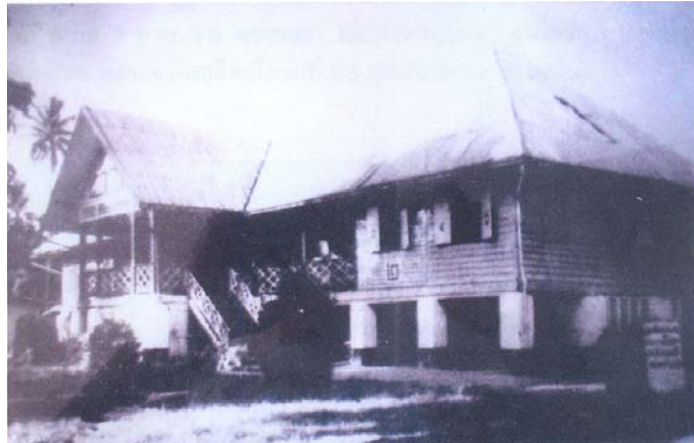
สถานีตำรวจภูธร ถนนขุนลุมประพาส อำเภอเมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000
เบอร์โทรศัพท์ 053-611239

พิกัด X = 391586

พิกัด Y = 2134730

ประวัติความเป็นมา

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ปรากฏหลักฐานว่าตั้งขึ้นในพ.ศ. 2456 สมัยพญาพิศาลฮ่องสอนบุรี เป็นเจ้าผู้ครองเมืองแม่ฮ่องสอน ขณะนั้นมีร้อยตำรวจเอก ขุนผลาญ ณรงค์เป็น ผู้บังคับกองสถานีตำรวจที่สร้างขึ้น ตัวอาคารเป็นลักษณะป้อมปราการ มีมุขด้านหน้า ปีกทั้งสองข้างเป็นป้อมได้สูง ล้อมรอบด้วยไม้สี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ลักษณะเป็นบังเกอร์ มีช่องยิงเป็นระยะโดยรอบ หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา บริเวณที่สร้างขึ้น ขณะนั้นเรียกว่า “ปางลื้อ” ตัวอาคารหันไปทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นด้านหลัง ติดกับบริเวณ บ้าน ของ สิบตำรวจเอก ค้าง ไชยโชค รวมเนื้อที่ของสถานีตำรวจทั้งสิ้น 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา และที่ทำการของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็ตั้งอยู่ทางทิศใต้ในเนื้อที่เดียวกัน ต่อมา พ.ศ. 2474 รัฐบาลอนุมัติงบประมาณให้สร้างตัวอาคารสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ขึ้นใหม่โดยรื้อหลังเก่าและสร้างใหม่ในที่เดิม (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 1-3)

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ. 2475-2525

สร้างเป็นอาคารไม้ทรงปั้นหยา ใต้ถุนสูง มีมุขด้านหน้า และมีบันไดขึ้นทั้งสองข้างของ หน้ามุขเสาช่วงล่างก่อด้วยอิฐต่อขึ้นไปเป็นไม้ มีร้อยตำรวจเอกไฟ จันทรไพโรจน์ เป็นผู้บังคับ กอง ทำการก่อสร้างโดยใช้แรงงานจากบรรดาข้าราชการตำรวจ ที่ประจำอยู่ในสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสิบตำรวจตรี โก่ง ศิลปนันท์ เป็นหัวหน้าช่างไม้และพลสมักร ด้อย พวงมาลา เป็นหัวหน้างานปั้นอิฐ ในวงเงินงบประมาณก่อสร้างที่ได้รับอนุมัติ 2,000 บาท แต่เมื่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่าใช้จ่ายเงินไปเพียง 1,200 บาท ที่เหลือ 800 บาท ส่งคืนคลัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 1-3)

พ.ศ. 2525 กรมตำรวจได้พิจารณาว่า สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน สมควรที่จะได้ทำการก่อสร้างขึ้นใหม่ จึงจัดสรรงบประมาณ จำนวน 4,529,625 บาท โดยให้สร้าง บนพื้นที่ที่ได้รับจัดสรรใหม่ เป็นที่ราชพัสดุเลขที่ 7 อยู่ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา เริ่มทำการก่อสร้างเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2525 สร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป:1-3)

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ. 2526-2547

ที่ทำการของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ที่สร้างขึ้นนี้ รวมที่ทำการของ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน และสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนเข้าด้วยกัน แต่แบ่งชั้นบนเป็นที่ทำการของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน และได้ย้ายที่ทำการจาก สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนหลังเก่า มาอยู่อาคารหลังใหม่ เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2523 พ.ศ. 2546 สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ได้รับงบประมาณในการก่อสร้างที่ทำการหลังใหม่ จำนวน 12,900,000 บาท สร้างบนพื้นที่ราชการพัสดุเลขที่ มส 690/03 แปลง 3218 เนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 1-3)

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ได้ย้ายที่ทำการจากอาคารที่ทำการเดิมที่
ร่วมกับตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน มาปฏิบัติหน้าที่ ณ ที่อาคารทำการหลังใหม่ (ปัจจุบัน)
เมื่อ 5 สิงหาคม 2547 เป็นต้นมา (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป:1-3)

สนามบิน

สถานที่ตั้ง

ท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000
เบอร์โทรศัพท์ 053-612057 โทรสาร 053-611499

พิกัด X = 392537

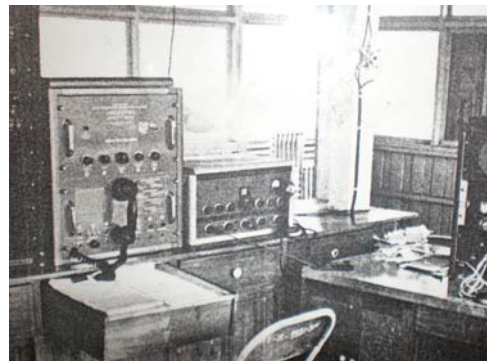
พิกัด Y = 2134159

ประวัติความเป็นมา

สนามบินแม่ฮ่องสอน เริ่มก่อตั้งขึ้นประมาณกลางปี 2482 พื้นที่เดิมเป็นที่นาของราษฎรโดยทางจังหวัดได้รับบริจาคจากคหบดี เมื่อได้มาจึงเพียงแต่ปรับปรุงคันนาให้เรียบร้อยพอเป็นที่ขึ้น-ลงของเครื่องบินได้ มีความยาวประมาณ 600 เมตร กว้าง 2.5 เมตร ทิศทางทางวิ่งเหนือ-ใต้ อันเป็นที่ตั้งของสถานี เอ็นดีบี. ในขณะนั้นไม่มีอาคารของกรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับทางวิ่งนั่นเอง เมื่อมีเครื่องบินมาขึ้น-ลง เจ้าหน้าที่ซึ่งมีที่ทำการอยู่ในเมืองจะนำล้อเกวียนเทียมโคคู่ออกมารับสัมภาระของผู้โดยสารเข้าเมืองไป ระยะทางจากสนามบินเข้าสู่ตัวเมืองประมาณกิโลเมตรเศษ พาหนะอื่นไม่มี บริษัทเดินอากาศ จำกัด เป็นผู้ทำการเปิดบินเป็นครั้งแรก ด้วยเครื่องบิน แบบแฟร์ไชลด์ ซึ่งบรรทุกผู้โดยสารได้ เกือบละ 3-4 คน โดยมีเส้นทางบิน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน-แม่สะเรียง-เชียงใหม่ เครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศต่างๆ ยังไม่มี กำหนดการบินจึงขึ้นอยู่กับสภาพอากาศเป็นสำคัญ อยู่จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงหยุดบินไประยะหนึ่ง เมื่อสงครามสงบ กองทัพอากาศได้ปรับปรุงสนามบินอีกครั้ง โดยเปลี่ยนแนวทางวิ่งเป็น ทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก (ในปัจจุบัน) พื้นผิวของทางวิ่ง เป็นดินลูกรังบดอัด ยาว 800 เมตร กว้าง 30 เมตร และเปิดให้ทำการบิน ขึ้น-ลง ได้ในเดือนกรกฎาคม 2489 ต่อมากองทัพอากาศได้มอบให้ สำนักงานการบินพลเรือน กรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคมในขณะนั้น ต่อมาเปลี่ยนเป็นกรมการบินพาณิชย์ เข้าปรับปรุงเป็นสนามบินพาณิชย์ และบริษัทเดินอากาศไทยได้นำเครื่องบินแบบ แอล 5 ทำการบินแบบพาณิชย์ วันวันที่ 1 มีนาคม 2490 เป็นต้นมา และกรมการบินพาณิชย์ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมการขนส่งทางอากาศ ตามราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 51 หน้า 21 เล่ม 119 ตอนที่ 102 ก วันที่ 8 ตุลาคม 2545 (เอกสารจากสนามบินแม่ฮ่องสอน มปป.
:1-5)

เครื่องบินและสนามบินในอดีต

บริษัทการบินไทย

เครื่องที่ให้บริการของการบินไทย

บรรยากาศด้านใน

บรรยากาศด้านนอก

การพัฒนาท่าอากาศยาน

เมื่อสำนักงานการบินพลเรือน (กรมการขนส่งทางอากาศในปัจจุบัน) เข้ารับมอบหมายจาก กองทัพอากาศให้ใช้พื้นที่ปรับปรุงสนามบิน จึงได้เริ่มพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการบินพาณิชย์เต็มรูปแบบ ดังนี้ (เอกสารจากสนามบินแม่ฮ่องสอน มปป. :1-5)

1. สร้างที่ทำการสถานีวิทยุ เป็นแบบชั้นเดียวใต้ถุนสูง ต่อมาได้ดัดแปลงใต้ถุนสถานีวิทยุเป็นที่พักผู้โดยสาร
2. ปี พ.ศ. 2512 ปรับปรุง และต่อเติมทางวิ่งเป็น แอสฟัลติกคอนกรีต แทนดินลูกรัง ยาว 1,315 เมตร กว้าง 30 เมตร ไหล่ทางวิ่ง ข้าง 7.5 เมตร เพื่อรองรับเครื่องบิน แบบ DC-3 (ดาโกต้า) พร้อมลานจอดเครื่องบิน ขนาด กว้าง 60 เมตร ยาว 180 เมตร ทางขับคู่ ขนาดกว้าง 15 เมตร ยาว 75 เมตร
3. ปี พ.ศ. 2516 ก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสาร หอบังคับการบิน สถานีดับเพลิง และบ้านพักเจ้าหน้าที่ และบริษัทเดินอากาศไทย จำกัด ใช้เครื่องบินแบบ AVRO-748 บริการ
4. ปี พ.ศ. 2525 ปรับปรุงต่อเติมทางวิ่ง ไปทางทิศตะวันออก อีก 375 เมตร พร้อมเสริมผิวทางวิ่ง ทางขับ และลานจอด เป็นทางวิ่งยาว 1,690 เมตร กว้าง 30 เมตร บริษัทการบินไทย จำกัด ใช้เครื่องบินแบบ AVRO-784, ต่อมาใช้ SHORT-330 และ SHORT-360 ต่อมาเปลี่ยนเป็นแบบ ATR 42, ATR 72 และ BAE-146 ตามลำดับ
5. ปี พ.ศ. 2539 ปรับปรุง ต่อเติมทางวิ่งไปทางทิศตะวันออกอีก 250 เมตร พร้อมเสริมผิวทางวิ่งเดิม ทางขับ และลานจอด รวมเป็นทางวิ่งยาว 2,000 เมตร กว้าง 30 เมตร ทางวิ่งเผื่อทางทิศตะวันตก ยาว 60 เมตร กว้าง 30 เมตร ไหล่ทาง 7.5 เมตร
6. ปี พ.ศ. 2540 ก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสาร พื้นที่ 8,140 ตารางเมตร สามารถจุผู้โดยสารในชั่วโมงเร่งด่วนได้ 300 คน หอบังคับการบินสูง 7 ชั้น อาคารชุดพักอาศัย 1 หลัง ขนาด 10 ครอบครัว โรงเก็บเครื่องบินหน่วยดับเพลิงและกู้ภัย วงเงิน 163,120,000 บาท โดย หจก.งามวงศ์วานการช่าง สิ้นสุดสัญญา วันที่ 24 มีนาคม 2543 (ขยายสัญญาตามมติ ครม.180 วัน) ได้มีการส่งมอบพื้นที่แล้วเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2543 งานเสร็จแล้วตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

7. ปี พ.ศ. 2542 ดำเนินการ

1) จัดหาและติดตั้งระบบไฟ RUNWAY THRESHOLD IDENTIFICATION LIGHTING SYSTEM (RTILS) จำนวน 1 ระบบ แล้วเสร็จ กุมภาพันธ์ 2543 วงเงิน 1,315,672 บาท โดย บริษัท โอ.วี.เอ็นจิเนียริง จำกัด

2) จ้างบริษัท เอ็น.เอ.เอ.กอลซ์ลัตแทนท์ จำกัด ดำเนินการสำรวจและออกแบบ เพื่อขยายและปรับปรุงทางวิ่ง พร้อมติดตั้ง ระบบไฟนำร่อง (APPROACH LIGHT) ไฟนำเข้า (LEAD IN) ตามโครงการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของสนามบินระยะ 5 ปี (2542-2546) รวมทั้งระบบการรักษาความปลอดภัยรอบบริเวณลานจอด และทางขับ การสำรวจแล้วเสร็จ 30 พฤศจิกายน 2542

8. ปี พ.ศ. 2544 ดำเนินการ

จ้างเหมาซ่อมแซมผิวแอสฟัลต์ติกคอนกรีต ทางวิ่ง เพื่อลานกลับลำ ทางขับ ลานจอด เครื่องบิน ทาสีเครื่องหมายต่างๆ และงานอื่นๆ โดยว่าจ้าง หจก.เชียงใหม่ 99 คอนสตรัคชั่น วงเงินทั้งสิ้น 13,521,004.71 บาท กำหนดระยะเวลา 180 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2545 งานแล้วเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

9. ปี พ.ศ. 2545 ดำเนินการ

1) จ้างเหมาปรับปรุงห้องน้ำคนพิการและโรงทางเข้า-ออก โดยว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วน จำกัด รวมชัยแม่ฮ่องสอนค้าวัสดุ วงเงินทั้งสิ้น 430,000 บาท กำหนดระยะเวลา 60 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2545 งานแล้วเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

2) จ้างเหมาก่อสร้างลานจอดเครื่องบินและทางขับ ก่อสร้างถนนและลานจอดรถยนต์ โดยว่าจ้าง บริษัท ทนทรัพย์พัฒนา จำกัด วงเงินทั้งสิ้น 67,916,316.80 บาท กำหนดระยะเวลา 450 วัน สิ้นสุดสัญญาวันที่ 14 มิถุนายน 2546 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

10. ปี พ.ศ. 2546 ดำเนินการ จ้างเหมาก่อสร้างรั้วคอนกรีตบล็อก และต่อท่อยึดลวดหนาม เหนือรั้วคอนกรีตบล็อกเดิม จำนวน 629 เมตร โดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด รวมชัยแม่ฮ่องสอนค้าวัสดุ วงเงินทั้งสิ้น 1,288,800 บาท (หนึ่งล้านสองแสนแปดหมื่นแปดพันแปดร้อยบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา

120 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2547 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

11. ปี พ.ศ. 2548 ดำเนินการ

1) ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารที่พักผู้โดยสาร ทำการติดตั้งฟิล์มกรองแสง ฝ้าม่าน ลิฟต์ สำหรับผู้พิการ โดยว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วน จำกัด ศิริยวัน (ไอ.เอส) วงเงินทั้งสิ้น 2,277,000 บาท (สองล้านสองแสนเจ็ดหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา 150 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2548 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

2) ปรับปรุงและติดตั้งไฟส่องทางวิ่ง ทางขับ ระบบไฟฟ้าสนามบิน พร้อมเสริมไหล่ทางวิ่ง โดยว่าจ้าง บริษัท ควินตัส แอดวานซ์ โปรดักส์ จำกัด วงเงินทั้งสิ้น 34,722,000 บาท (สามสิบล้านเจ็ดแสนสองหมื่นสองพันบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา 240 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2549 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

สถานะทางกายภาพ

อาคารสำนักงาน และทางวิ่งครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตเทศบาล ทางวิ่งส่วนที่เหลือ อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู และประกาศเป็นสนามบินสุลกากร ตามกฎกระทรวงกำหนดให้สนามบินแม่ฮ่องสอน เป็นสนามบินสุลกากร พ.ศ. 2544 ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 118 ตอนที่ 60 ก ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2544

จุดที่ตั้ง

ละติจูด 19 องศา 18 ลิปดา 06 พิลิปดา เหนือ

ลองจิจูด 97 องศา 58 ลิปดา 39 พิลิปดา ตะวันออก

สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 235 เมตร

มีเนื้อที่ 383 ไร่ 3 งาน 86.7 ตารางวา แบ่งเป็น

- ทหารอากาศ 233 ไร่ 0 งาน 49 ตารางวา

- กรมการขนส่งทางอากาศ 150 ไร่ 3 งาน 37.7 ตารางวา

สถานะทางกายภาพ

ทางวิ่ง (RUNWAY) ยาว 2,000 เมตร กว้าง 30 เมตร ทางวิ่งเพื่อทางทิศตะวันตก (11) ยาว 60 เมตร กว้าง 30 เมตร ไหล่ทาง 7.5 เมตร ผิวแอสฟัลต์ค้อนกริต ทางวิ่งทิศตะวันตก-ตะวันออก (11-29)

ทางขับ (TAXIWAY) จำนวน 3 เส้น

- ทางขับ A ความยาว 67 เมตร ความกว้าง 17.50 เมตร
- ทางขับ A และ C ความยาว 67 เมตร ความกว้าง 20 เมตร ลานจอด บ. จำนวน 2 ลาน

จอด

- ขนาดกว้าง 68 เมตร ยาว 180 เมตร พื้นผิวแอสฟัลต์ค้อนกริต
- ขนาดกว้าง 68 เมตร ยาว 127.50 เมตร พื้นผิวค้อนกริต ลานจอด ฮ.
- ความกว้าง 22.5 เมตร ยาว 22.5 เมตร จำนวน 3 ลานจอด ลานจอดรถยนต์
- ลานจอดใหม่ สามารถรองรับรถยนต์ได้ 161 คัน
- ลานจอดใหม่ สามารถรองรับรถจักรยานยนต์ได้ 40 คัน
- ลานจอดเดิม สามารถรองรับรถยนต์ได้ 116 คัน
- ลานจอดเดิม สามารถรองรับรถบัสได้ 5 คัน

ปัญหาและอุปสรรคในการบริการท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน

ปัญหาและอุปสรรคในภาพรวม

สาเหตุ ด้วยท่าอากาศยานส่วนภูมิภาค ที่สังกัดกรมการขนส่งทางอากาศทั้งหมด 26 แห่งนั้น เป็นส่วนราชการ การบริหารจึงใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของราชการ ซึ่งกฎ ระเบียบต่างๆ ที่ทางราชการกำหนดออกใช้บังคับ แก่หน่วยงานของราชการทั้งหมดโดยรวม ไม่ได้ลงในรายละเอียด

แต่ละประเภทของส่วนราชการ จึงทำให้การบริหารงานท่าอากาศยานไม่คล่องตัว ล่าช้า การแข่งขันจึงมีส่วนอื่นที่บริหารอิสระไม่ได้ ทำให้ไม่พัฒนา บางครั้งการแก้ไขปัญหามันต้องเป็นปัจจุบัน แต่ส่วนราชการทำไม่ได้ ต้องเป็นไปตามระเบียบ และขั้นตอนของราชการทั่วไป ในส่วนบุคลากรไม่สามารถที่จะคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เป็นนักบริหารอาชีพเข้ามาบริหารได้ รวมทั้งบุคลากรในสายเทคนิค วิชาการ และปฏิบัติการด้วย เนื่องจากอัตราค่าจ้างและเงินเดือนยังใช้บัญชีของราชการทำให้ได้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มบุคลากรที่ปฏิบัติงานในท่าอากาศยานของราชการ เมื่อเทียบผลตอบแทนกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเดินอากาศในลักษณะเดียวกัน เช่น บริษัทการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด และบริษัทการบินต่างๆ ผลตอบแทนจะแตกต่างกันประมาณสองเท่า จึงไม่จูงใจบุคลากรให้เข้าสู่ระบบราชการมาบริหารท่าอากาศยาน

การแก้ไข ทางราชการควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข กฎระเบียบ ต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการบริหารและดำเนินกิจการท่าอากาศยานให้เหมาะสมขึ้น แต่คงทำได้ยาก และใช้ระยะเวลานาน หากจะให้รวดเร็วควรพิจารณาการแปรรูปจัดตั้งในรูปบริษัทขายหุ้นให้เอกชนเข้ามาบริหาร หรือเป็นองค์กรมหาชน ให้เป็นองค์กรอิสระ สามารถบริหารงานได้เอง ในส่วนท่าอากาศยานที่มีรายได้น้อย ไม่จูงใจให้เข้ามาบริหารก็ควรจะปิดบริการ การดำเนินการดังกล่าวควรให้รวดเร็ว เพื่อรองรับการแข่งขันที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ เรื่องเปิดเสรีการบิน ซึ่งจะต้องมีการแข่งขันสูง (เอกสารจากสนามบินแม่ฮ่องสอน มปป. :1-5)

แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีกับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษา ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียง

จากข้อมูลการประชุมประชาสังคมเขตเมือง การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การจัด
สนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ระดับลึก และการสังเกต ทำให้ได้แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อ
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณ
ใกล้เคียงตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่

จากการศึกษาพบว่าเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ใกล้เคียง มีสิ่งต่าง ๆ ที่ดึงดูดเป็น
จำนวนมากที่ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งแก่สิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ
ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่ประชุมประชา
สังคมเขตเมือง และจากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องจึงได้มีข้อสรุปตรงกันว่า จำเป็นที่ต้องมีการ
จัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ซึ่งแสดงถึงประวัติศาสตร์, วัฒนธรรม, การเปลี่ยนแปลงของ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ, มนุษย์สร้าง วิถีชีวิต ความ
เป็นอยู่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ผู้รู้ ภูมิปัญญา และการท่องเที่ยว ระบบสารสนเทศจะมีประโยชน์
ในแง่ของการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ระบบสืบค้นข้อมูล ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนและ
ตัดสินใจ

2. การออกเทศบัญญัติควบคุมและส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทใหญ่

ปัจจุบันเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีอาคารบ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่
หลายหลังอาคารส่วนใหญ่ทำด้วยไม้ มีหลายหลังที่เริ่มเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา การซ่อมแซม
ทำนุบำรุงให้มีสภาพเหมือนเดิมทำได้ยาก เพราะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ประกอบกับมีการสร้าง
อาคารร้านค้าในเขตเมืองเก่าโดยมีรูปแบบสถาปัตยกรรมและสีของอาคารไม่กลมกลืนสอดคล้องกับ
สภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ ดังนั้นเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรมีการออกเทศ
บัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล ให้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมสถาปัตยกรรมไท

ใหญ่ไว้ และออกเทศบัญญัติให้สามารถสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม ปรับปรุง อาคาร บ้านเรือนที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทใหญ่

3. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองศูนย์ไทใหญ่ศึกษา

ปัจจุบันเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนแม้ได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศนิยมมาเยี่ยมเยือนเป็นจำนวนมาก แต่ทว่าเมืองแม่ฮ่องสอนยังขาดศูนย์รวมหรือสถานที่จำลองรวบรวมวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี งานหัตถกรรม ประวัติความเป็นมาของเมือง และสิ่งต่าง ๆ ในรูปศูนย์ไทใหญ่ศึกษาหรือพิพิธภัณฑ์ประจำเมือง ที่ประชุมประชาสังคมเขตเมืองจึงเสนอให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองขึ้น บริเวณลานวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. การสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี้ยะ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ระดับลึก พบว่าเมืองแม่ฮ่องสอนมีวีรสตรีคนหนึ่งที่มีวีรกรรมที่กล้าหาญและสร้างคุณประโยชน์ต่อเมืองแม่ฮ่องสอนมากมายหลายประการเพื่อเป็นเกียรติประวัติและให้ชนรุ่นหลังได้รู้จัก จึงมีข้อสรุปให้เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี้ยะขึ้นบริเวณสนามหญ้าด้านหลังวัดพระนอน

5. การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์

ในระหว่างการศึกษาภาคสนามตามสถานที่ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเกตพบว่าสถานที่ในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังขาดป้ายแสดงความเป็นมาและรายละเอียด บางแห่งมีป้ายแต่ขาดเรื่องราวที่น่าสนใจดังเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงสมควรสนับสนุนการจัดทำป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงประวัติความเป็นมา หรือเรื่องราวที่มีชีวิต และน่าสนใจตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ วัด ถนน ศาลเจ้าพ่อ สิ่งคู่วัดพระนอน โบสถ์วัดพระนอน ส่างหวางวัดก้ำก่อ ภาพงานประเพณีสำคัญประจำวัด และอื่นๆ

6. การสร้างทางจักรยานและการรณรงค์

สภาพบริบทของเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีถนนสายหลักในเมืองเพียง 2 สายแต่ปัจจุบันเริ่มมีการใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์กันมากขึ้น ทำให้สูญเสียความงดงามของเมืองลง ครั้นจะสนับสนุนให้มีการใช้จักรยานกันมากขึ้น ก็อาจจะเกิดอันตรายต่อผู้ใช้จักรยานได้ง่ายโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้จักรยานที่เป็นคนสูงอายุและเด็ก เนื่องจากถนนแคบและไม่มีทางจักรยาน

โดยเฉพาะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรกำหนดให้มีการสร้างทางจักรยานในเขตเมืองเก่า และถนนรอบขานเมือง พร้อมทั้งจัดให้มีสัปดาห์แห่งการรณรงค์ใช้จักรยานในทุกเดือน

7. การส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้าน

ในชุมชนชาวไทใหญ่แต่โบราณนิยมปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไว้เป็นจำนวนมากบริเวณหน้าบ้าน ปัจจุบันเริ่มมีการปลูกน้อยลง ทำให้ อัตลักษณ์ไม้ดอกไม้ประดับของชาวไทใหญ่หายไปเกือบหมด เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรมีส่งเสริม สนับสนุนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไทใหญ่ เช่น ดอกเหมยเมี้ยว ไม้สะเป่ ต้นหมาก ต้นโกศล เอื้องแซะ เอื้องคำ และอื่น ๆ พร้อมทั้งจัดประกวดพันธุ์ไม้พื้นบ้านหน้าบ้าน โดยสร้างแรงจูงใจในรูปแบบการลดภาษีโรงเรือน

8. การส่งเสริมธุรกิจชุมชนในการผลิตและจำหน่ายอาหารไทใหญ่

จากการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน ได้สะท้อนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารไทใหญ่ว่า ชาวไทใหญ่มีอาหารไทใหญ่ทั้งประเภทของคาว และของหวานเป็นจำนวนมากรายการ แต่ปรากฏว่ามีประชาชนชาวไทใหญ่เท่านั้นที่นิยมรับประทานกัน อาหารไทใหญ่ ยังไม่เป็นที่แพร่หลายให้คนทั่วไปรู้จักลิ้มลองมากนัก เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการผลิตและการจำหน่ายอาหารไทใหญ่ของชุมชนให้รู้จักเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยจัดทำเป็นเทศกาลอาหารไทใหญ่หรืออาหารไทใหญ่เพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

9. การผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ

จากข้อค้นพบในการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีต่าง ๆ พบว่า มีข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงควรมีการสนับสนุนผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดั่งามต่าง ๆ เผยแพร่แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจในรูปแบบ เอกสาร วิทยุทัศน์ ป้าย และอื่น ๆ

10. ระบบบำบัดน้ำเสีย

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน และผู้แทนครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือน น้ำเสียจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะไหลไปลงยังลำน้ำปู้ และลำน้ำแม่ฮ่องสอน คาดว่าจะเกิดมลภาวะทางน้ำในอนาคตได้ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรดำเนินการดังนี้

10.1 กำหนดมาตรการส่งเสริมและบังคับให้ทุกหลังคาเรือนที่กำลังจะสร้างอาคารใหม่หรือปรับปรุงอาคารเดิมต้องสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือนไว้

10.2 กรณีอาคารเก่าที่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลควรมีมาตรการสนับสนุนและบังคับให้มีการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในลักษณะเป็นบ้าน 8-10 หลังต่อบ่อหรือรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

11. การฟื้นฟูสภาพลำน้ำ

จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่าลำน้ำแม่ฮ่องสอน และลำน้ำปู้ ปัจจุบันแม้มีค่ามลภาวะทางน้ำอยู่ในระดับปกติ แต่จำนวนสัตว์น้ำต่าง ๆ และพืชผัก เช่น ปลา ตะพาบน้ำ หรือต้นบอน ต้นผักกูด มีจำนวนลดน้อยลง และหากว่าในอนาคตถ้าไม่มีมาตรการป้องกัน และบำรุงรักษาอย่างชัดเจน คาดว่าจะมีสภาพไม่แตกต่างจากลำน้ำในเมืองต่าง ๆ ที่เต็มไปด้วยมลภาวะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จึงควรมีมาตรการดังนี้

11.1 สร้างกลไกของชุมชนให้มีส่วนร่วมเฝ้าระวังตรวจสอบมลภาวะทางน้ำอย่างสม่ำเสมอ

11.2 ควรมีการกำหนดเทศบัญญัติกันพื้นที่ห่างจากริมฝั่งลำน้ำ ไม่น้อยกว่า 10 เมตรไว้เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ ๆ หรือขยายต่ออาคารขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว

11.3 ประสานกับ อบต.ปางหมู และ สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์เพื่อณรงค์ให้ประชากรที่อยู่ในบริเวณสองฝั่งลำน้ำปู้และลำน้ำแม่ฮ่องสอนให้ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและปุ๋ยเคมี เพราะ สารดังกล่าวถูกชะล้างลงสู่ลำน้ำแล้วมีกระทบต่อสัตว์น้ำ ต่าง ๆ

12. การลดขยะกำจัดขยะ

ปัจจุบันเทศบาลมีการนำขยะประเภทเศษอาหาร เศษใบไม้ ใบหญ้า ขยะเปียกมาแปรรูปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนขยะแห้งก็ลดปริมาณโดยกระบวนการซื้อขยะรีไซเคิล และทำการฝังกลบ โดยภาพรวมของการกำจัดขยะในเขตเทศบาลก็สามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งแต่ยังไม่เป็นการแก้ไขปัญหายั่งยืน จากการเก็บข้อมูลภาคสนามได้มีผู้เสนอข้อคิดเห็นต่อปัญหาขยะดังนี้

12.1 ควรมีมาตรการจูงใจ และบังคับให้ร้านค้า พ่อค้า แม่ค้าลดการใช้ถุงพลาสติกลงหันมาใช้ตะกร้า ถังผ้า ใบบองหรือวัสดุอื่นที่สลายง่าย

12.2 สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกหลังคาเรือนมีการแปรรูปขยะมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์

12.3 ประสานความร่วมมือกับ สถานศึกษาทุกแห่ง ส่วนราชการ ชุมชนและภาคธุรกิจ จัดรณรงค์การลดภาวะโลกร้อนจากขยะ

12.4 พัฒนาระบบคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน รถเก็บขยะ และการกำจัดขยะให้ชัดเจน

12.5 ควรมีการประชุมประสานการจัดการขยะบริเวณรอยต่อกับตำบลปางหมูและตำบลผาบ่อง เพราะปัจจุบันมีการทิ้งขยะเรี่ยราดไม่มีระเบียบ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถดูแลได้ครอบคลุม

13. การสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์

ปัจจุบันมีบุคคลหลายกลุ่มที่มีส่วนช่วยทั้งทางตรงและทางอ้อมในการทำให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย เช่นเจ้าของบ้านไทใหญ่ ผู้ที่แต่งกายไทใหญ่ ผู้ประกอบการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และผู้ใช้จักรยานเป็นประจำ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนควรมีการจัดทำเกียรติบัตร และป้ายทองเหลือง เพื่อบอกให้แก่นักท่องเที่ยวหรือสถานที่ต่างๆ คือ เจ้าของบ้านสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ผู้แต่งกายไทใหญ่ พ่อค้า แม่ค้าที่ใช้วัสดุทางธรรมชาติในการบรรจุหีบห่ออาหาร และ ผู้ใช้จักรยาน

14. การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการ

ปัจจุบัน องค์ความรู้เกี่ยวกับแม่ฮ่องสอนในบางประเด็นยังมีข้อขัดแย้งทางวิชาการอยู่หลายประเด็น จึงควรมีการจัดให้มีเวทีวิชาการเพื่อช่วยกระตุ้นให้ นักวิชาการ ชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อรับฟังปัญหา หาข้อสรุป กำหนดแนวทางการแก้ไข ปัญหา และพัฒนาร่วมกันต่อไปในอนาคต

15. การส่งเสริมสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

ปัจจุบันชุมชนในเขตเมืองโดยเฉพาะชุมชนป๊อกกาดมีการรวมตัวทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุ ประชากรในวัยหนุ่มสาวเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก ในอนาคตถ้ากลุ่มผู้สูงวัยเหล่านี้หมดไป จะทำให้ขาดกลุ่มผู้เชื่อมต่อในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคมของชุมชนดังเช่นปัจจุบัน

พัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากผลการศึกษา ทั้ง 2 ส่วนข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนในระยะที่ 2 ขึ้น โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมตามโครงการดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.1 เพื่อพัฒนาและสร้างระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม
- 1.2 เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณีดนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ที่มีอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณใกล้เคียง ในรูปแบบต่างๆ
- 1.3 เพื่อสร้างแบบจำลองและแบบแปลนของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 1.4 เพื่อศึกษาและหาแนวทางให้เกิดเวทีทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี ดนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ที่มีอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณใกล้เคียง
- 1.5 เพื่อหาแนวทางผลักดันให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีเทศบัญญัติโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการสนับสนุนและอนุรักษ์ไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตไทใหญ่
- 1.6 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนในเขตเมืองและบริเวณใกล้เคียงมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตชาวไทใหญ่ไว้อย่างมั่นคง

2. กิจกรรมหลักของโครงการ

- 2.1 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม โดยการกำหนดความต้องการของระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ออกแบบระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จัดเก็บข้อมูลลงในฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ตรวจสอบความถูกต้องและ

แก้ไขข้อมูลเบื้องต้น สร้าง Prototype ระบบทำงาน เพื่อทดลองใช้ ดำเนินการเขียนโปรแกรมตาม Prototype ทดสอบและแก้ไขระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ติดตั้งและใช้งานระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม

2.2 การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ยอดนิยม เช่น wikipedia panoramic

2.3 เผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาจากระยะที่ 1 ในรูปแบบต่างๆ เช่นเอกสาร แผ่น VCD มัลติมีเดีย ป้ายประชาสัมพันธ์ และแผ่นป้ายโฆษณา

2.4 ประสานงานภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และผู้ประกอบการภาครัฐกิจ สร้างแบบแปลนพิพิธภัณฑ์มีชีวิต

2.5 จัดเวทีเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ของชาวไทยใหญ่อย่างต่อเนื่อง

2.6 ประสานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติเจ้าแม่นางเมืงะ

2.7 ประสานและผลักดันให้ภาคประชาสังคมร่วมกันทำให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนออกเทศบัญญัติในการควบคุม และสนับสนุน บ้านเรือน อาคาร ที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทใหญ่ การสร้างทางจักรยาน ระบบบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือน การจัดการขยะ และการกันพื้นที่สองฝั่งลำน้ำเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับสาธารณะประโยชน์

2.8 ประสานให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทใหญ่

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการศึกษา โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถสรุปประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา และ ข้อเสนอแนะ ตามรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี คนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อหาแนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน กลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงและเพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีการศึกษามีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. จัดประชุมเพื่อรับฟังความเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยพร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

2. จัดเตรียมทรัพยากรที่จำเป็นดังนี้

2.1 ยืมครุภัณฑ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกวีดีโอ เครื่องคอมพิวเตอร์

2.1 คัดเลือกพนักงานเก็บข้อมูลภาคสนาม และผู้ประสานงานภาคสนาม

3. อบรมและมอบหมายงานให้พนักงานเก็บข้อมูลภาคสนาม และผู้ประสานงานภาคสนาม

4. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้เครื่องมือตามความเหมาะสม

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุกมิติจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.2 สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้เกี่ยวข้อง 12 คน เพื่อหา Key Persons เกี่ยวกับการประเมินการวิจัย

4.3 จัดสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มละ 12 คน 6 กลุ่ม

4.4 สัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย ผู้ประกอบการและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองแม่ฮ่องสอน

4.5 สังเกตแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองแม่ฮ่องสอน

5. กลั่นกรอง สังเคราะห์ข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

6. ประชุมนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมต่อภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษา เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน นักวิชาการและอื่น ๆ เพื่อกลั่นกรองข้อมูล โดยจัดประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 ครั้ง และประชุมนำเสนอผลการศึกษาต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ครั้ง

7. ประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน จำนวน 1 ครั้ง เพื่อหาแนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และหน่วยงานอื่น ๆ

8. พัฒนาโครงการรูปแบบเต็มเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการศึกษา มี 3 ประเด็นใหญ่ คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อของเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

2. แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียง

3. พัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อของเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่าในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงมีสิ่งที่ทรงคุณค่า ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน อาหารการกินของชาวไทยใหญ่ ประกอบกับมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นจำนวนมากสมควรที่จะได้รับการพัฒนาและรวบรวมจัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้สำหรับผู้สนใจ และนักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์ สิ่งที่ทรงคุณค่านั้นได้พบ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอในลักษณะข้อมูลเชิงพรรณนา พร้อมมีรูปภาพประกอบ และกำหนดจุดพิกัดไว้ด้วย ซึ่งมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในราวปี พ.ศ. 2374 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทางแคว้นล้านนาไทย เมืองเชียงใหม่ มีเจ้าหลวงพุทธวงศ์เป็นผู้ปกครองเมืองเชียงใหม่ทราบว่าทางตะวันตกของเมืองเชียงใหม่ คือ ดินแดนที่เป็นหัวเมืองแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง ป่าทึบและเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะช้างป่าที่ชุกชุมมาก จึงมีพระบัญชาให้เจ้าแก้วเมืองมอออกไปสำรวจความเป็นไปของเหตุการณ์ชายแดนด้านตะวันตก พร้อมกับให้จับช้างป่านำมาฝึกสอนใช้งาน เจ้าแก้วเมืองมอรวบรวมไพร่พลช้าง และออกเดินทางพร้อมกับหมอควาญช้าง ซึ่งออกเดินทางจากเมืองเชียงใหม่มุ่งสู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เข้าสู่หมู่บ้านเวียงปายหรืออำเภอปายในปัจจุบัน แล้วเดินทางต่อมุ่งสู่ทิศใต้เลาะตามลำน้ำปายมาถึงชุมชนชาวไทยใหญ่แห่งหนึ่ง มีป่าที่ราบว่างเปล่ามากมาย เห็นว่ามีทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านดี และบริเวณใกล้หมู่บ้านมีดินโป่งเป็นแห่งๆ มีหมูป่าลงมากินดินโป่งชุกชุมมาก เจ้าแก้วเมืองมอจึงรวบรวมผู้คนที่อยู่กระจัดกระจายให้มาอยู่รวมกัน คัดเลือกนายบ้านคือ “พะกาหม่อง” ชาวไทใหญ่ขึ้นเป็นนายบ้าน (กำนัน) และให้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโป่งหมู” (ปัจจุบันคือบ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน) จากนั้นเจ้าแก้วเมืองมอก็เดินทางต่อไปทางทิศใต้ อีก มาถึงบริเวณที่ตั้งเมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบัน เห็นว่าเป็นพื้นที่ดีมีน้ำไหลผ่านจากทิศตะวันออกไปสู่ทิศตะวันตกลงสู่แม่น้ำปาย และยังมีลำธารไหลผ่านทางทิศเหนืออีก จึงได้ตั้งคอกฝึกสอนช้างริมลำน้ำนั้น และกลายเป็นหมู่บ้านไทใหญ่อีกแห่งหนึ่ง แต่มีผู้คนอาศัยอยู่น้อยกว่าบ้านโป่งหมู หลังจากที่เจ้าแก้วเมืองมอล้อมช้างได้มากพอที่จะฝึกสอน จึงเห็นว่าควรเดินทางกลับเมืองเชียงใหม่ได้ จึงแต่งตั้งให้ “แสนโกม” บุตรเขยของพะกาหม่องเป็น “ก้ำ” (ผู้ใหญ่บ้าน) ปกครองดูแลและตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านแม่ฮ่องสอน” ต่อมาคำว่า “แม่ฮ่องสอน” เปลี่ยนมาเป็น “แม่ฮ่องสอน” ส่วนลำธารอีกแห่งหนึ่งทางทิศเหนือเรียกว่า “ลำน้ำปาย” เนื่องจากพบว่ามีน้ำผุดขึ้นมาจากดิน

บ้านแม่ฮ่องสอนเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ มีชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น ประกอบกับในปี พ.ศ. 2399 เกิดจลาจลทางหัวเมืองไทใหญ่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ทำให้ชาวไทใหญ่ที่รักสงบอพยพเข้ามาอาศัยมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2409 เกิดการรบกันในหัวเมือง ไทใหญ่ระหว่าง เจ้าฟ้าเมืองนายน กับเจ้าฟ้าโกหล่านแห่งเมืองหมอกใหม่ เจ้าฟ้าโกหล่านสู้ไม่ได้ จึงอพยพครอบครัวมาอยู่กับแสนโกมที่บ้านแม่ฮ่องสอน พร้อมกับภรรยาชื่อ “นางเขียว” บุตรชื่อ “ขุนหลวง” หลานชื่อ “ขุนแอ” และหลานสาว “เจ้านางนุ” และ “เจ้านางเมี้ยว” มาอยู่ด้วย จนถึงปี พ.ศ. 2417 บ้านแม่ฮ่องสอนกลายเป็นชุมชนใหญ่มีผู้คนเข้ามาอาศัยจนเห็นว่าจะจัดตั้งเป็นเมืองได้แล้ว

“เจ้าอินทวิชยานนท์” เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงได้ตั้งให้ “ชานกะเล” ชาวไทใหญ่เป็นเจ้าเมืองคนแรกมีบรรดาศักดิ์เป็น “พญาสิงหนาทราชา” ครองเมืองแม่ฮ่องสอนใน พ.ศ. 2417 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาปี พ.ศ. 2427 หลังจากทำนุบำรุงบ้านเมืองมาได้ 10 ปี พญาสิงหนาทก็ถึงแก่กรรม ผู้ที่ครองเมืองแม่ฮ่องสอนคนต่อมาคือ “เจ้านางเมืงะ” ครองเมืองแม่ฮ่องสอนได้ 7 ปี ก็นำความเจริญมาสู่เมืองแม่ฮ่องสอนเป็นอันมาก และถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2434 จากนั้นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคนต่อมาคือ “ปู่ขุนโทะ” ซึ่งเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น “พญาพิทักษ์สยามเขต” ครองเมืองแม่ฮ่องสอนระหว่างปี พ.ศ. 2434-2450 เจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคนต่อมาคือ “ขุนหลู่” บุตรของปู่ขุนโทะปกครองแทนและเลื่อนบรรดาศักดิ์ขึ้นเป็น “พญาพิศาลฮ่องสอนบุรี” ครองเมืองแม่ฮ่องสอนระหว่างปี พ.ศ. 2450-2481

ต่อมาในพ.ศ. 2433 สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระยาศรีสหเทพปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทยขึ้นมাত্রตรวจราชการ ในหัวเมืองมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ ได้ปรึกษากับพระยารัตนาธิเบศร์ ข้าหลวงใหญ่เจ้าผู้ครองนครเมืองในมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ จัดระเบียบการปกครองใหม่ คือรวมเมืองแม่ฮ่องสอน เมืองขุนยวม เมืองยวม (แม่สะเรียง) และเมืองปาย เข้าเป็นหน่วยปกครองเดียวกันเรียกว่า “บริเวณเชียงใหม่ตะวันตก” ตั้งที่ว่าการแขวง ที่เมืองขุนยวม โดยตั้งให้นายโหมดเป็นนายแขวง ในพ.ศ. 2446 ย้ายที่ว่าการจากเมืองขุนยวมไปตั้งที่เมืองยวม(แม่สะเรียง) และเปลี่ยนชื่อจากบริเวณเชียงใหม่ตะวันตกเป็น “บริเวณพายัพเหนือ” ในปี พ.ศ. 2453 โปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองแม่ฮ่องสอน เมืองยวม และเมืองปาย ตั้งเป็นเมืองจัตวาขึ้นกับมณฑลพายัพ และย้ายที่ว่าการเมืองมาตั้งที่เมืองแม่ฮ่องสอนพร้อมกับโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรราช (เปลื้อง) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนคนแรก พ.ศ. 2476 เลิกการปกครองที่เป็นมณฑลและตั้งเป็น “จังหวัดแม่ฮ่องสอน” บริหารราชการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

1.2 ประวัติสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นในราวปีพ.ศ. 2484 - 2488 เมื่อเกิดสงครามโลกขึ้น ทหารญี่ปุ่นได้เดินทัพผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อเคลื่อนทัพไปยังประเทศพม่า ช่องทาง บ้านห้วยคั่นนุ่น อำเภอขุนยวม เมื่อประมาณเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2485 จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับคำสั่งจากรัฐบาลไทยให้อำนวยความสะดวกแก่กองทัพญี่ปุ่นที่จะเดินทางผ่านไปยังพม่า และข้าราชการไทยได้รับหน้าที่เป็นผู้ประสานงานการจัดหาเสบียงอาหารและกำลังคนเพื่อก่อสร้างทางสาย ปาย - แม่ฮ่องสอน-ขุนยวม-ต่อแพ-ห้วยคั่นนุ่น ซึ่งเป็นจุดต่อแดนกับน้ำม่างในเขตประเทศพม่า หลังจากกองทัพญี่ปุ่นเริ่มพ่ายต่อกองทัพสัมพันธมิตรในประเทศพม่าที่เริ่มต้นมาตั้งแต่กลางพ.ศ. 2485-2486 ทหารญี่ปุ่นได้ถอยทัพกลับมามาตั้งมั่นเพื่อบำรุง

กองกำลังในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2487 ทหารญี่ปุ่นได้ทยอยกลับเข้ามา โดยใช้เส้นทางน้ำมาง (ในเขตประเทศพม่า) – คอยน้ำพอง – ต่อเขต – ห้วยต้นนุ่น – ห้วยปลาโมง – ต่อแพ เข้าสู่อำเภอขุนยวม โดยอาศัยเส้นทางที่ทหารช่างญี่ปุ่นและแรงงานราษฎรไทยจัดทำขึ้น ซึ่งมาตั้งค่ายอยู่ในเขตอำเภอขุนยวม โดยอาศัยอยู่ตามใต้ถุนวัดเช่น ที่วัดหัวเวียงหรือวัดม่วยต่อ (ปัจจุบันรวมเป็นวัดเดียวกัน) กับวัดคำโนเป็นที่ตั้งหน่วยพยาบาล ศาลาวัดขุ่มเป็นที่ตั้งหน่วยสื่อสารกลางหน้าวัดโพธารามใกล้ฝั่งน้ำยวมเป็นที่ตั้งหน่วยเสบียงอาหาร และที่ศาลากลางบ้านเยื้องกับสถานีตำรวจ อำเภอขุนยวมเป็นที่ตั้งปืนกล 2 กระบอก โดยหันปากกระบอกปืนไปทางสถานีตำรวจ และใช้เป็นที่รับรายงานตัวของทหารที่เข้ามาภายหลัง

1.3 ประวัติการค้าไม้สัก กิจกรรมการทำไม้ในแม่ฮ่องสอน เริ่มต้นเมื่ออังกฤษซึ่งแผ่ขยายอำนาจการปกครองเข้ามาในประเทศพม่าเมื่อหลังสงครามที่อังกฤษชนะพม่า เมื่อปี พ.ศ. 2369 บทบาทของอังกฤษ จะเด่นชัดและก็เริ่มเข้ามาทำธุรกิจค้าขาย ในดินแดนแถบนี้ด้วย หนึ่งในธุรกิจที่สำคัญก็คือการค้าไม้สัก เนื่องจากไม้สักในภูมิภาคนี้เป็นไม้ที่มีคุณสมบัติคงทนต่อสภาพภูมิอากาศและทนทานต่อการเจาะทำลายของปลวก กิจกรรมการทำไม้สักได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว และได้มีการตั้งบริษัททำไม้ขึ้นในประเทศพม่า และมีโรงเลื่อยจักรที่เมืองมะละแหม่ง (เมืองท่าส่งออกไม้สักที่สำคัญ) ของประเทศพม่า บริษัทของอังกฤษทำไม้อยู่ในพม่ามานานหลายปีปริมาณไม้สักในพม่าลดลง ชาวอังกฤษรวมทั้งชาวพม่า ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และต้องสู้ จึงได้เริ่มเข้ามาทำไม้สักในเขตล้านนา

จากนั้นมาแม่ฮ่องสอนซึ่งเคยเต็มไปด้วยป่ารก ก็เริ่มมีชาวไทใหญ่มาตั้งหลักปักฐานกันมากขึ้น นอกจากชาวบ้านที่ไปบุกเบิกที่ดินทำไร่แล้ว ก็ยังมีชาวไทใหญ่และต้องสู้ที่เชี่ยวชาญการทำไม้จากเขตพม่าเริ่มเข้ามาหาช่องทางทำกินในฝั่งไทยกันมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2432 เป็นต้นมา บริษัทอังกฤษเริ่มเปลี่ยนบทบาทจากการรับซื้อไม้จากชาวพม่า ไทใหญ่ และคนท้องถิ่นมาลงทุนทำไม้ในล้านนาเองอย่างเต็มตัว โดยขอเช่าสัมปทานป่าจากเจ้าเมืองโดยตรง การทำป่าไม้ของอังกฤษในบริเวณเขตแดนระหว่างไทยกับพม่าในการปกครองอังกฤษ นอกจากความหละหลวมในการบริหารการป่าไม้ของเจ้าเมืองเหนือ จนทำให้เกิดเหตุการณ์พิพาทกับทางบริษัทป่าไม้ของทางอังกฤษและคนในบังคับแล้ว ปัญหาเขตสัมปทานป่าไม้ที่ไม่มีการกำหนดอย่างชัดเจน และการตัดไม้ทำลายป่าที่ยังไม่ได้อายุ ก็เป็นเหตุให้ทางรัฐบาลสยามถือโอกาสเข้ามาจัดการควบคุมป่าไม้เอง โดยการโอนอำนาจการครอบครองสิทธิ์ป่าไม้ให้เป็นสมบัติของแผ่นดิน และจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นใน พ.ศ. 2439 มีนายเอช.เสลด เป็นเจ้ากรมป่าไม้คนแรก ในช่วงเดียวกัน การทำป่าไม้ในเขต

แม่ฮ่องสอนตกอยู่ในมือของบริษัทบอมเบย์เบอร์มา ซึ่งได้รับสัมปทานจากรัฐบาลให้เข้าทำทั้งหมดเป็นเวลา 50 ปี ชาวบ้านทั่วไปไม่สามารถเข้าไปตัดฟันไม้ได้เองเหมือนแต่ก่อน จึงต้องกลายเป็นลูกจ้างของอังกฤษหรือรับเป็นช่างทำไม้ส่งให้แก่บริษัท

หลังจากบริษัทบอมเบย์เบอร์มาสัมปทานแล้ว ก็เข้ามาตั้งสำนักงานสาขาอยู่ตามเมืองต่างๆ ตั้งแต่ป่าถึงแม่สะเรียง สำนักงานใหญ่ของบริษัทอยู่ที่แม่ฮ่องสอนและเมืองยวม ที่แม่ฮ่องสอนนั้น นายฝรั่งตั้งชุมชนเล็กๆ อยู่บริเวณสำนักงานประจำจังหวัดในปัจจุบัน แต่ก่อนบริเวณนั้นเป็นที่โล่งกว้าง ทางบริษัทจึงจัดสร้างบ้านอย่างเป็นสัดส่วน ตรงกลางสร้างเป็นสำนักงานและห้องประชุม เล่ากันว่านายห้างฝรั่งจะไปดื่อกอล์ฟกันที่สนามบินในปัจจุบันหรือบางครั้งก็เล่นฟุตบอล ชาวแม่ฮ่องสอนได้ลงเล่นด้วยจนเชี่ยวชาญหลายคน ต่อมาเมื่อบริษัทเลิกทำไม้ ยกสำนักงานให้ทางรัฐบาลทำเป็นศาลากลางอยู่ระยะหนึ่ง ในพ.ศ. 2472 บริษัทบอมเบย์เบอร์มา เข้ามาทำไม้จนหมดสัมปทานสุดท้าย คือป่าฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยวม จากนั้นป่าทั้งหมดก็ปิดไปชั่วคราว แต่ทางการได้อนุญาตให้พ่อค้าไม้ท้องถิ่นรายย่อยเข้ามาทำไม้แป (ไม้ที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม้ที่ถูกคัดออก) ซึ่งเป็นไม้ตกค้างจากการทำของบริษัทบอมเบย์เบอร์มา จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้หยุดการค้าไม้ไป จบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2533 รัฐบาลประกาศปิดป่า

1.4 แนวคูเมืองเก่า แนวคูเมืองของตัวเมืองแม่ฮ่องสอนเดิม คือบริเวณตำบลจองคำ ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตามแนวผังเมืองโบราณ ดังนี้

ทิศเหนือ เริ่มจากกำแพงวัดหัวเวียงผ่านตลาดสด เลียบแนวสนามบิน ตัดออกหน้าประตูโรงพยาบาลศรีสังวาลและจากแนวกำแพงด้านทิศตะวันตกของวัดหัวเวียงตัดออกไปทางสามแยกวัดม่วยต่อ เดิมเป็นประตูเมืองเก่าเรียกว่า **“ประตูดำ”** เพราะใช้เป็นทางนำศพออกไปป่าช้า

ทิศตะวันออก จากหน้าประตูโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ เดิมเป็นประตูเมืองเรียกว่า **“ประตูทัพ”** ตัดไปตามแนวรั้วโรงพยาบาลศรีสังวาลย์จรดลำน้ำแม่ฮ่องสอน ยังปรากฏแนวคูเมืองอยู่บ้าง

ทิศตะวันตก เริ่มจากแนวรั้วด้านทิศตะวันออกของวัดก้ำก่อ ตัดออกหลังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผ่านหมู่บ้านเลียบแนวถนนผดุงม่วยต่อไปจรดสามแยกวัดม่วยต่อ

ทิศใต้ เริ่มจากลำน้ำแม่ฮ่องสอนหลังโรงไฟฟ้าตัดขนานแนวทุ่งไปสู่ถนนขุนลุมประพาส มีประตูเมืองเก่า เรียกว่า **“ประตูโขฝึก”** ตัดไปจรดกำแพงวัดก้ำก่อ

1.5 บุคคลสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.5.1 **ระดับเจ้าเมืองหรือเจ้าฟ้า** เก็บรวบรวมชีวประวัติของเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนในอดีต ซึ่งได้แก่ พญาสิงหนาทราชา เจ้าแม่นางเมี่ยง พญาพิทักษ์สยามเขต และพญาพิศาลฮ่องสอนบุรี

1.5.2 **เจ้าอาวาสวัดในอดีต** เก็บรวบรวมชีวประวัติของเกจิอาจารย์เจ้าอาวาสวัดในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย พระราชวิรากร (บุญมา ญาณคุตโต) พระญาณวีรคม พระครูอนุสุตศาสนจักร พระครูอนุสารศาสนกรรม พระมหาธรรมสร ฐานิสฺสโร พระครูโสภณสวัสดิการ พระครูสุนทรคุณ และพระครูศรีวิชัย

1.5.3 **ระดับท้องถิ่น** พบว่ามีผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคคลสำคัญของชุมชนหลายคน ตามรายชื่อดังนี้ อาจารย์จรูญ คำนวนตา, อาจารย์ประเสริฐ ประดิษฐ์, อาจารย์บุญเลิศ วรรณภรณ์, อาจารย์ประเวช คำสวัสดิ์, อาจารย์สุรพล เทพบุญ, อาจารย์สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ, นายคำเอ ดิยะวงศ์, นางเทพินท์ พงษ์ดี, นายบุญภพ วัฒนวงศ์, นายคำดวน จอแก้ว, นางสาววัฒนา กวีวัฒน์, นางจิ่งเมี่ยง ภมรภักดีภูมิ, นางวนิดา จันทิมา (ป้าดำ), นายยอด แข่งภักดี, นายหลี่ วงศ์มณี, นายชัยณรงค์ คงแก้ว (สอน), นายสุขชัย เกลิมผลวงศ์กุล, นายโซ ไม่มีสกุล, นางสาวทับทิม กวีวัฒน์, นายมานพ ประเสริฐกุล, นายคำหล้า ไม่มีสกุล, นายจินดา ชัยยานนท์, นางสาวเกษม เนตรสมบุญ, นางปทุมวดี จอมวงศ์, นางทองใบ หมีจันทร์ตะ, นางเมี่ยงกี ไม่มีสกุล, นายคำใส มะณีศรี, นายหม่อง คำอ่อง, นายปิ๊ะ ไม่มีสกุล, นายอรุณ สันติกรรม, นางหย่น ศรีจินดา, นายอ่อน ลือนาม, นางไข่แก้ว จิ่งดำ, นางหอม ไม่มีสกุล, นายเปา ไม่มีสกุล, นายหม่องเมี่ยง ไม่มีสกุล, หลวงพ่อเล็ก สันติกรรม, นาย สัมกร สุขศรี, พระปันตุละ ปัญญาสามี, นายจันทร์ต่อ นันย์ตา, และนายทองดี กิติพันธ์

1.6 **เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน** เดิมมี 2 ตำบลคือ ตำบลจองคำและตำบลหม่วยต่อ ปัจจุบันแบ่งเป็น 6 ชุมชน (ป๊อก) ดังนี้ ป๊อกกาเดเก่า ป๊อกกลางเวียง ป๊อกปางลื้อ ป๊อกดอนเจดีย์ ป๊อกตะวันออก และป๊อกหนองจองคำ

1.7 **การแต่งกาย** พบว่าชาวไทใหญ่ทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีศิลปะการแต่งกายแสดงถึงความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองในแต่ละวัย และตามแต่ละเทศกาล

1.8 **เครื่องมือเครื่องใช้โบราณ** ชาวไทใหญ่มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยดังนี้ ปิ่นแก้วไทใหญ่ เครื่องเสียงของเจ้าเมือง ระฆังใหญ่ เรือขุด กังสดาล ตัวปี่ม 12 ราศี หีบใส่ยาทหารญี่ปุ่น ขันข้าวตอกดอกไม้ มีดทำเรือล่องน้ำปาย เครื่องบูชาพระพุทธ อุ๊ปแดงใส่ข้าวไปวัด และเครื่องสังคโลก

1.9 เครื่องดนตรี

พบเครื่องดนตรีไทใหญ่ที่นิยมเล่นในเทศกาลต่างๆ ประกอบด้วย ตอยอฮอร์น กลองก้นยาว กลองมอชิง มอชิง (ทำมาจากไม้ไผ่) และเต่งตุง (ทำมาจากไม้ไผ่)

1.10. การละเล่นพื้นบ้าน มีการละเล่นพื้นบ้านในเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ซึ่งคนพื้นบ้านชนบทจังหวัดแม่ฮ่องสอนเรียกกันว่า “ปอยเหลินห้า” คืองานสนุกสนานในเดือน 5 (เมษายน) นอกจากจะมีการสร้างพระพุทธรูป สร้างพระภิกษุสงฆ์ รดน้ำดำหัว ฯลฯ แล้ว กลุ่มหนุ่มสาวจะนิยมจับกลุ่มเล่นการละเล่นต่างๆ ตามประเพณี ส่วนโอกาสที่ไม่มีงานประเพณี กลุ่มเด็กๆ จะเล่นกันตามโรงเรียน ลานวัด หรือลานเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน ปัจจุบันการละเล่นเหล่านี้ ไม่มีผู้นิยมเล่นกันแล้ว เพราะมีการละเล่นอย่างอื่นเข้ามาแทน การละเล่นพื้นบ้านในแม่ฮ่องสอนประกอบด้วย หมากขว้าง หมากนึม หมากนึมโท ม้าก๊อบก๊อบ (ม้ากะลา) และม้าโถ่งต้าง (เดินต่อขา) เป็นต้น

1.11 ประเพณีที่สำคัญในรอบปี ในรอบปีหนึ่งๆ ชาวไทใหญ่มีงานที่สำคัญมากมายที่ยังคงรักษาไว้มีการสืบทอดต่อกันมาอย่างเหนียวแน่น ชาวไทใหญ่ทุกคนเชื่อว่าหากได้ร่วมงานประเพณีแล้วจะส่งผลให้ตนเองมีความสุขเจริญก้าวหน้า ทำไร่นาได้ผลผลิตสมบูรณ์ และยังช่วยให้หมู่บ้านของตนเองอยู่อย่างมีความสุข ไม่มีเหตุร้ายภัยอันตรายใดๆ มากล้ำกรายในรอบปีมีประเพณีต่างๆ มากมายเช่น กาบชอมอู ปอยกาบชอมบุญเจ้าเข้ากำ ปอยหลู้ข้าวหยาอู ปอยโหล ปอยส่างลอง กันตอ ปอยจำตี วานปะลิก ต่างชอมต่อโหลง แชนชอมโก่จา งานกาดพิค การแห่จองพารา การตัดบาตรเทโว การหลู้เตนเหง ต้นแปก ปอยอ่องจ๊อด หรือก้อยจ๊อด ปอยหวังกะป่าหรือเขาวงกต ปอยปายหลอย ปอยล่องผ่องไตหรือล่องกระทง หลู้ส่างกานคำ และส่างกานกะจั้งหรือการถวายกฐิน

1.12 พิธีกรรม ชาวไทใหญ่นิยมประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพราะเชื่อว่าหากทำแล้วจะเกิดประโยชน์ ทำให้ได้บุญกุศลจากการพิธีกรรมเหล่านั้น ตัวอย่างพิธีกรรมต่างๆ มีดังนี้ การนอนวัด การสืบชะตา และปอยเหลิม

1.13 อาหารคาว/หวาน อาหารไทใหญ่มีทั้งอาหารคาว อาหารหวาน ซึ่งอาหารคาวจะมีเครื่องปรุงที่สำคัญ ได้แก่ “ถั่วเน่าเค็ม” ทำจากถั่วเหลือง หากจะรับประทานหรือใช้ใน

การปรุงอาหารต้องนำไปปิ้ง แล้วบดหรือตำจนละเอียด “มะสลา” ซึ่งมีไว้สำหรับ เป็นเครื่องแกงฮังเล ใช้กับเนื้อหมู ไก่ เป็ด กุ้ง ปู และปลา และยังใส่เป็นเครื่องเทศในอาหารประเภท อุ๊บ และ “ไมจี้ก้าน” เป็นเครื่องปรุงอาหารมีรสเผ็ดนำมาใส่ในมะเจือหุง(แกงมะเจือ) ดอกต่างหุงข้าวคั่ว (แกงดอกต่าง) ประเภทของอาหารสามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ ประเภทอุ๊บ ประเภทไก่ หรือย่ำ ประเภทแกง ประเภทน้ำพริก และประเภทอื่นๆ ส่วนอาหารหวานที่นิยมทำกันจะประกอบด้วย อาละหว่า ส่วยทะมิน เป็งมั่ง อาละหว่าจุง ข้าวหย่ากู่ ข้าวปองต่อ เป๋จ่อ เป๋โหย่ ข้าวซอยตัด ข้าวควบ ข้าวเม็ดกำย(ข้าวแต่น) ข้าวซอยจ่อ ข้าวมนปาด สะล่าพู ข้าวมนช่วย (ขนมวง) ข้าวปุก(ข้าวคลุกงา) ข้าวหลามมูล ขนมนงา และถั่วเหลืองคั่ว เป็นต้น

1.14 สัตว์พื้นบ้าน พบสัตว์พื้นบ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ เจียดแลว ปลาสะแงะ ปลากิ่ง ปลามุง ตะพานน้ำ แะ และปลากระทิง (ปลาเคี้ยว)

1.15 พืชพื้นบ้าน พบพืชพื้นบ้านที่ใช้เป็นอาหาร ได้แก่ ส้มปี หมากหนามโก้ง ผักกูด ผักกุ่ม ถั่วแปบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรพื้นบ้านอีกหลายชนิด ที่ชาวไทใหญ่นำมาบด หรือตำ เพื่อนำมาประคบตามร่างกายที่มีรอยขีด หรือสมุนไพรบางตัว นำรากมาต้มอาบเพื่อสุขภาพ เพื่อช่วยในการบำรุงเลือด บำรุงธาตุให้ดีขึ้น และบางตัวช่วยขับลมพิษในร่างกายที่มีผื่นคันขึ้นตามร่างกายอีกด้วย ส่วนพืชกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่ ดอกกระพี้จั่น ดอกบัวตอง ดอกเอื้องแซะ รองเท้านารี ดอกเปี้ยกะโต ดอกเหม่เมี้ยว ดอกปานคยอก และไม้สะเป

1.16 ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สำคัญ แบ่งออกเป็นภูมิปัญญาด้านแพทย์พื้นบ้าน ด้านวรรณกรรม ด้านศิลปะการแสดง ด้านหมอดู และด้านหัตถกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.16.1 ด้านแพทย์พื้นบ้าน คือ การวางแผนโบราณ เป็นการตรวจพื้นบ้าน โดยใช้วิธีการบีบนิ้วเพื่อพ่นคลายกล้ามเนื้อและรักษาอาการปวดท้องเนื่องจากการยกของหนัก และรักษาอาการปวดไขปลาร้า ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการตรวจ หรือหมอนวด ได้แก่ นายลำดวน จองแก้ว (หมอเล็ก) นางจิ่งเมี้ยะ ภมรภักดีภูมิ และ นางวนิดา จันทิมา (ป้าคำ)

1.16.2 ด้านวรรณกรรม วรรณกรรมไทใหญ่มีทั้งที่เป็นวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะ คือ เป็นการบอกเล่าเรื่องราว หรือการแสดงออกทางอารมณ์ด้วยทำนองเพลงในโอกาสต่างๆ เช่นตำนาน ที่เล่าสืบทอดกันมา ไม่ได้บันทึกไว้เป็นหนังสือ นิทานไทใหญ่ (อะปุมไต) เป็นนิทานสั้นๆใช้เล่าสนุกสนาน และวรรณกรรมประเภทลายลักษณ์อักษร คือ การจดบันทึกไว้ใน

ที่ต่างๆ เช่น แผ่นไม้ แผ่นหนัง แผ่นหิน และกระดาษ ประเภทของวรรณกรรมลายลักษณ์อักษร แบ่งกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ ลึกโหลง และลึกอ่อน การเสดความไต่ นอกจากนี้ยังมีเพลงแม่ฮ่องสอนแดนไพร ที่ถือได้ว่าเป็นเพลงประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.16.3 ด้านศิลปะการแสดง ประกอบด้วย การกำล่าย กำแลว รำโต รำไต รำกึ่งกะหล่ำ และการแสดงจำไต ซึ่งการแสดงเหล่านี้จะนิยมแสดง ในงานเทศกาล หรืองานเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญ ๆ เช่นในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เทศกาลวันออกพรรษา และประเพณีต่าง ๆ ในแต่ละปี

1.16.4 ด้านหมอคู่ ประกอบด้วย สล่าหรือ หมอคู่ และพิธีกรรมความเชื่อ ในเรื่องพิธีกรรมความเชื่อ นั้นได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยยึดถือตาม ศาสนาและประเพณีของชาวไทยใหญ่ และยึดถือตามตำราโหราศาสตร์ ส่วนสล่าหรือหมอดูนั้น ต้องเป็นผู้ที่ถือศีลห้าอย่างเคร่งครัด ผู้เป็นสล่าจะทำนายดวงชะตาโดยการดูลายมือและ ดูจากวัน เดือน ปีเกิด หากมีเคราะห์จะทำการสะเดาะเคราะห์ โดยการจุดเทียนสืบชะตา

1.16.5 ด้านหัตถกรรม ประกอบด้วย การทำก๊อกชอมต่อ การทำเสื้อไต การทำจองพารา การแกะสลักลายไต และงานจักสาน กุบไต โก้ย เปด แแปม ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้คิดค้นขึ้นมาจากของที่หาง่ายในสมัยนั้น เช่นในงานจักสานที่ทำจากไม้ไผ่ที่หาได้ง่ายและ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในหลายๆด้าน

1.17. ถนนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่ามีถนนที่สั้นที่สุดในภาคเหนือ คือ ถนนราชธรรมพิทักษ์ ยาวประมาณ 300 เมตร และมีการตั้งชื่อถนนทั้ง 17 สายอย่างคล้องจองกัน ดังนี้

ขุนลมประพาธ สิงหนาทบำรุง ผดุงม่วยต่อ ปางลือนิคม อุดมชาวนิเทศ
นิเวศพิศาล ชำนาญสถิตย์ ประดิษฐ์ทองคำ ราชธรรมพิทักษ์มรรคสันติ
ศิริมงคล ประชาชนอุทิศ พาณิชนัยวัฒนา ประชาเสกสรร สัมพันธ์เจริญเมือง
รุ่งเรืองการค้า นาวาขสาร

1.18 ภาคธุรกิจ พบว่ามีภาคธุรกิจที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว ดังนี้ ร้านขายหนังสือ ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายยา ศูนย์การค้า ตลาด ตลาดรวมรส และร้านอาหารไทยใหญ่ นอกจากนี้ยังมีบริษัทนำเที่ยวและรถเช่า ปั้มน้ำมัน ร้านนวดแผนโบราณ โรงแรมและเกสต์เฮ้าส์

1.19 ศาลเจ้าเมือง พบว่าชาวไทใหญ่ มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมาช้านาน การรวมตัวกันก่อสร้างบ้านเรือน ชุมชน จะมีการอัญเชิญผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า “เจ้าเมือง” มาคอยปกป้องรักษา คูแลบ้านเมืองหรือชุมชนนั้นๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวทางใจของผู้คน โดยการกำหนดสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อสร้างเป็น “ศาลเจ้าเมือง” แล้วอัญเชิญเจ้าเมืองที่ตนเคารพนับถือมาสถิตที่ศาลแห่งนั้น ชุมชนคนไตในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แทบทุกหมู่บ้านจะนับถือ “เจ้าพ่อข้อมือเหล็ก” และ “เจ้าพ่อเมืองแปะ” จึงได้สร้างศาลขึ้นเป็นศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก และศาลเจ้าพ่อเมืองแปะ

1.20 หลุมหลบภัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่สองประมาณปี พ.ศ. 2484 ถึง พ.ศ. 2488 ชาวบ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้สร้างหลุมหลบภัยจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบันจะอยู่บริเวณถนนศิริมงคล ได้เชิงคอกของหมู และบริเวณร้านตลาดใต้รูงหน้าสถานีตำรวจภูธรเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งบรรจุคนได้ 15-20 คน ลักษณะของหลุม คือ กว้างประมาณ 2 เมตร ยาวประมาณ 10 เมตร สูงประมาณ 1.20 เมตร หลังคาหลุมปูด้วยท่อนไม้มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 เมตรและยาวประมาณ 2 เมตร เรียงชิดติดกันแล้วกลบด้วยดิน เพื่อเป็นการอำพรางสายตาจากนักบิน มีทางลาดลงสู่หลุมเป็นแบบขั้นบันได ปัจจุบันหลุมหลบภัยแห่งนี้ได้ถูกดินทับถมเพื่อเป็นที่สร้างบ้านเรือน และสร้างถนนศิริมงคลผ่าน จึงไม่เห็นร่องรอยของหลุมหลบภัยดังกล่าวแล้ว

1.21 ที่ออกกำลังกาย มีสถานที่การออกกำลังกาย ที่สนามกีฬาากลางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน สนามกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน ส่วนวิ่งและปั่นจักรยานสามารถไปวิ่งและปั่นจักรยานได้ที่ถนนเส้นเลียงเมือง นอกจากนี้ยังศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทย จังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือ กกท. มีบริการให้เล่นกีฬาหลายอย่าง เช่น บาสเกตบอล วอลเลย์บอล ตระกร้อ ห้องฟิตเนส ลานออกกำลังกาย และเทนนิส

1.22. ร้านของที่ระลึก มีร้านขายของที่ระลึกหลายร้านเช่น ร้านอำภา ร้านมณีรัตน์ ร้านมิ่งแก้วชูวีเนีย ศูนย์ OTOP และ CO-OP ส่วนในตอนกลางคืนมีตลาดในท่าบ่าซาร์จะมีของพื้นบ้านไทใหญ่ขายมากมาย อาทิเช่น ขนมหไทใหญ่ อาหารไทใหญ่ให้ได้ลิ้มลอง

1.23 สถานที่ธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม และยังคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติมากที่สุด ได้แก่ ถ้ำจิ๊กต๋อวนอุทยานถ้ำปลา-น้ำตกผาเสื่อ น้ำตกกิดหลวง น้ำตกผาเสื่อ แม่น้ำปาย น้ำบ่อเปิด น้ำบ่อมุเซอ

ลำนน้ำปู๋ หนองจองคำ ภูโคลน คันทรีคลับ กระเหรี่ยงคอยาว (บ้านห้วยเสือเฒ่า) โครงการสวนสาธารณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามพระราชดำริ (ท่าโป่งแดง) สวนรุกชาติห้วยโป่งแช่ สวนสัตว์ปางหมู สวนสาธารณะข้างโบสถ์ บ้านรักไทย น้ำพุร้อนผาบ่อง รอยพระพุทธรูปปางปาวู๋ จุฬามวิพผาบ่อง คอยไมโครเวฟ(บ้านยอดคอย) ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน สถานีประมงน้ำจืด กรมประมง สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน ศูนย์ส่งเสริมเกษตรพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) โครงการพระราชดำริปางตอง 2 (ปางอู๋) ศูนย์พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ และสวนไผ่ศึกษา

1.24. แหล่งเรียนรู้ เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการหลายแห่งดังนี้การ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน และศูนย์ภาษาและสารสนเทศชุมชนแม่ฮ่องสอน(ชานกะเล) ของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

1.25 บ้านไทใหญ่ เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนยังมีบ้านเรือนของราษฎรที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทใหญ่อยู่หลายหลัง เช่นบ้านอัญมณี โรงแรมสงวนสินเดิม(ร้านบัวแก้วปัจจุบัน) บ้านอาจารย์บุญเลิศ บ้านโบราณ บ้านคุณคารณี บ้านลออ บ้านขุนอาทร และอื่นๆ

1.26 วัด ชีวิตของชาวไทใหญ่แม่ฮ่องสอนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัดมาก จึงมีการสร้างวัดในบริเวณเขตเทศบาลเป็นจำนวนมาก แต่ละวัดจะมีสิ่งที่สำคัญทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมหลายประการ ได้แก่ วัดพระธาตุคอกงมู วัดพระนอน วัดม่วยต่อ วัดก้ำก่อ วัดจองคำ วัดจองกลาง วัดหัวเวียง วัดดอนเจดีย์ วัดกลางทุ่ง และวัดปางลื้อ นอกจากนี้ยังมีวัดที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ได้แก่ วัดผาอ่าง วัดป่าบ้านใหม่ วัดพระธาตุคอกแก้วมื่น วัดกุงเปา วัดป่าอุดมพร วัดสบป่อง วัดปางหมู วัดผาบ่องใต้ วัดผาบ่องเหนือ วัดห้วยเตือ และวัดป่าปู๋ วัดในเขตเทศบาลเมืองจะมี ปู่ออง หรือคนเก็บข้าวพระตอนเช้า โดยจะเก็บไปตามถนนสายต่างๆ ในตอนเช้าชาวบ้านที่ต้องการถวายอาหารแก่พระภิกษุ แต่ไม่มีเวลาไปถวายที่วัด ชาวบ้านจึงจัดเตรียมอาหารคาวหวานใส่ปิ่นโต หรือ สำหรับไว้บริเวณหน้าบ้าน พอได้เวลาประมาณ 08.00 น. – 10.30 น. (ยกเว้นวันพระ) ปู่อองก็จะเดินด้วยเท้าพร้อมรถเข็น มารับอาหารคาวหวานไปถวายพระในแต่ละวัดที่ปู่อองอาศัยอยู่ ปู่อองแต่ละวัดจะรับผิดชอบในการเก็บอาหารคาวหวานตามปึกค่างๆ เดิมจะมีการตีใจ (กังสดาล) เพื่อเป็นสัญญาณบอกว่าใกล้มาถึงแล้วให้เตรียมอาหารหรือสำหรับไว้ ปัจจุบันไม่มีแล้ว เส้นทางในการเก็บข้าวพระ (ข้าวหอม) ของแต่ละวัดอาจเดินไปใน

เส้นทางเดียวกันแต่ขึ้นอยู่กับคณะศรัทธาของแต่ละวัด ปัจจุบันมีปู่จ้อง (คนเก็บข้าวพระ) ที่วัดกลางทุ่ง วัดจองคำ และวัดจองกลาง

1.27. หน่วยงาน เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ ศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าดีเซลแม่ฮ่องสอน ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน บริษัทเปรมประชาชนส่งแม่ฮ่องสอน บริษัทสมบัติทัวร์ บริษัทการบินไทย และบริษัทนกแอร์ เรือนจำเก่า และบริเวณลานวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

1.1 การออกเทศบัญญัติควบคุมและส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ควรมีการออกเทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล ให้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทใหญ่ไว้ และออกเทศบัญญัติให้สามารถสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารบ้านเรือนที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทใหญ่

1.2 การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองศูนย์ไทใหญ่ศึกษา ให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองขึ้น บริเวณลานวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3 การสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่ปางเมี่ยง เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกแบบและสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่ปางเมี่ยงขึ้นบริเวณสนามหญ้าด้านหลังวัดพระนอน

1.4 การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนควรสนับสนุนการจัดทำป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงประวัติความเป็นมา หรือเรื่องราวที่มีชีวิต และน่าสนใจตามสถานที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ วัด ถนน ศาลเจ้าพ่อ สิงห์คู่วัดพระนอน โบสถ์วัดพระนอน ล่างหวางวัดก้ำก่อ ภาพงานประเพณีสำคัญประจำวัด และอื่นๆ

1.5 การสร้างทางจักรยานและการอนุรักษ์ สภาพบริบทของเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีถนนสายหลักในเมืองเพียง 2 สายแต่ปัจจุบันเริ่มมีการใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์กันมากขึ้น ทำให้สูญเสียความงดงามของเมืองลง ครั้นจะสนับสนุนให้มีการใช้จักรยานกันมากขึ้น ก็อาจจะเกิดอันตรายต่อผู้ใช้จักรยานได้ง่ายโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้จักรยานที่เป็น

คนสูงอายุและเด็ก เนื่องจากถนนแคบและไม่มีทางจักรยาน โดยเฉพาะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรกำหนดให้มีการสร้างทางจักรยานในเขตเมืองเก่า และถนนรอบชานเมือง พร้อมทั้งจัดให้มีสัปดาห์แห่งการรณรงค์ใช้จักรยานในทุกเดือน

1.6 การส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้าน ในชุมชนชาวไทยใหญ่แต่โบราณนิยมปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไว้เป็นจำนวนมากบริเวณหน้าบ้าน ปัจจุบันเริ่มมีการปลูกน้อยลง ทำให้ อัตลักษณ์ไม้ดอกไม้ประดับของชาวไทยใหญ่หายไปเกือบหมด เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรมีส่งเสริม สนับสนุนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านชาวไทยใหญ่ เช่น ดอกเหมยเมี้ยว ไม้สะเป่ ต้นหมาก ต้นโกศล เอื้องแซะ เอื้องคำ และอื่น ๆ พร้อมทั้งจัดประกวดพันธุ์ไม้พื้นบ้านหน้าบ้านโดยสร้างแรงจูงใจในรูปแบบการลดภาษีโรงเรือน

1.7 การส่งเสริมธุรกิจชุมชนในการผลิตและจำหน่ายอาหารไทใหญ่ จากการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน ได้สะท้อนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารไทใหญ่ว่า ชาวไทใหญ่มีอาหารไทใหญ่ทั้งประเภทของคาว และของหวานเป็นจำนวนมาก แต่ปรากฏว่ามีประชาชนชาวไทยใหญ่เท่านั้นที่นิยมรับประทานกัน อาหารไทใหญ่มิใช่เป็นที่แพร่หลายให้คนทั่วไปรู้จักลิ้มลองมากนัก เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการผลิตและการจำหน่ายอาหารไทใหญ่ของชุมชนให้รู้จักเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยจัดทำเป็นเทศกาลอาหารไทใหญ่ หรืออาหารไทใหญ่เพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

1.8 ระบบบำบัดน้ำเสีย จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชนและผู้แทนครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือน น้ำเสียจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะไหลไปลงยังลำน้ำปู้ และลำน้ำแม่ฮ่องสอน คาดว่าจะเกิดมลภาวะทางน้ำในอนาคตได้ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรดำเนินการดังนี้

1) กำหนดมาตรการส่งเสริมและบังคับให้ทุกหลังคาเรือนที่กำลังจะสร้างอาคารใหม่หรือปรับปรุงอาคารเดิมต้องสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือนไว้

2) กรณีอาคารเก่าที่ไม่มีระบบบ่อบำบัดน้ำเสีย เทศบาลควรมีมาตรการสนับสนุนและบังคับให้มีการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในลักษณะเป็นบ้าน 8-10 หลังต่อบ่อหรือรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

1.9 การฟื้นฟูสภาพลำน้ำ จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่าลำน้ำแม่ฮ่องสอน และลำน้ำปู้ ปัจจุบันแม้มีค่ามลภาวะทางน้ำอยู่ในระดับปกติ แต่จำนวนสัตว์น้ำต่าง ๆ และพืชผัก เช่น ปลา ตะพาบน้ำ หรือต้นบอน ต้นผักกูด มีจำนวนลดน้อยลง และหากว่าในอนาคตถ้าไม่มีมาตรการป้องกัน และบำรุงรักษาอย่างชัดเจน คาดว่าจะมีสภาพไม่แตกต่างจากลำน้ำในเมืองต่าง ๆ ที่เต็มไปด้วยมลภาวะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จึงควรมีมาตรการดังนี้

1) สร้างกลไกของชุมชนให้มีส่วนร่วมเฝ้าระวังตรวจสอบมลภาวะทางน้ำอย่างสม่ำเสมอ

2) ควรมีการกำหนดเทศบัญญัติกันพื้นที่ห่างจากริมฝั่งลำน้ำ ไม่น้อยกว่า 10 เมตร ไว้เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ ๆ หรือขยายต่ออาคารขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว

3) ประสานกับ อบต.ปางหมู และ สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์เพื่อรณรงค์ให้ ประชากรที่อยู่ในบริเวณสองฝั่งลำน้ำปิงและลำน้ำแม่ฮ่องสอนให้ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและ ปุ๋ยเคมี เพราะ สารดังกล่าวถูกชะล้างลงสู่ลำน้ำแล้วมีกระทบต่อสัตว์น้ำ ต่าง ๆ

1.10 การลดขยะ กำจัดขยะ ปัจจุบันเทศบาลมีการนำขยะประเภทเศษอาหาร เศษ ไม้ ไม้ ใบหญ้า ขยะเปียกมาแปรรูปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนขยะแห้งก็ลดปริมาณโดยกระบวนการซื้อขยะ รีไซเคิล และทำการฝังกลบ โดยภาพรวมของการกำจัดขยะในเขตเทศบาลก็สามารถแก้ปัญหาได้ใน ระดับหนึ่งแต่ยังไม่เป็นการแก้ไขปัญหายั่งยืน จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้มีผู้เสนอข้อคิดเห็น ต่อปัญหาขยะดังนี้

1) ควรมีมาตรการจูงใจ และบังคับให้ร้านค้า พ่อค้า แม่ค้าลดการใช้ถุงพลาสติกลง หันมาใช้ตะกร้า ถังผ้า ใบตองหรือวัสดุอื่นที่สลายง่าย

2) สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกหลังคาเรือนมีการแปรรูปขยะมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์

3) ประสานความร่วมมือกับ สถานศึกษาทุกแห่ง ส่วนราชการ ชุมชนและภาค ธุรกิจ จัดรณรงค์การลดภาวะโลกร้อนจากขยะ

4) พัฒนาระบบคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน รถเก็บขยะ และการกำจัดขยะให้ ชัดเจน

5) ควรมีการประชุมประสานการจัดการขยะบริเวณรอยต่อกับตำบลปางหมูและ ตำบลผาป่อง เพราะปัจจุบันมีการทิ้งขยะเรี่ยราดไม่มีระเบียบ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่สามารถดูแลได้ครอบคลุม

1.11. การสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ปัจจุบันมีบุคคลหลายกลุ่มที่มีส่วนช่วยทั้งทางตรง และทางอ้อมในการทำให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย เช่นเจ้าของบ้านไทใหญ่ ผู้ที่แต่งกายไท ใหญ่ ผู้ประกอบการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และผู้ใช้จักรยานเป็นประจำ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนควรมีการจัดทำ เกียรติบัตร และป้ายทองเหลือง เพื่อบอกให้แก่นักท่องเที่ยวหรือสถานที่ต่างๆ คือ เจ้าของบ้านสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ผู้แต่งกายไทใหญ่ พ่อค้า แม่ค้าที่ใช้วัสดุทางธรรมชาติในการบรรจุหีบห่ออาหาร และ ผู้ใช้จักรยาน

1.12 การส่งเสริมสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ปัจจุบันชุมชนในเขตเมือง โดยเฉพาะชุมชนป๊อกลาดมีการรวมตัวทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน อย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุ ประชากรในวัยหนุ่มสาวเข้ามามี

ส่วนร่วมน้อยมาก ในอนาคตถ้ากลุ่มผู้สูงวัยเหล่านี้หมดไป จะทำให้ขาดกลุ่มผู้เชื่อมต่อในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคมของชุมชนดังเช่นปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

2.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ จากการศึกษาพบว่าเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ใกล้เคียง มีสิ่งต่าง ๆ ที่ดึงดูดเป็นจำนวนมากที่ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งแก่สิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่ประชุมประชาสังคมเขตเมือง และจากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องจึงได้มีข้อสรุปตรงกันว่า จำเป็นที่ต้องมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ ซึ่งแสดงถึงประวัติศาสตร์, วิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติศาสตร์เรื่องเล่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ, มนุษย์สร้าง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ผู้รู้ ภูมิปัญญา และการท่องเที่ยว ระบบสารสนเทศจะมีประโยชน์ในแง่ของการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ระบบสืบค้นข้อมูล ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ

2.2 การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการ ปัจจุบัน องค์ความรู้เกี่ยวกับแม่ฮ่องสอนในบางประเด็นยังมีข้อขัดแย้งทางวิชาการอยู่หลายประเด็น จึงควรมีการจัดให้มีเวทีวิชาการเพื่อช่วยกระตุ้นให้นักวิชาการ ชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อรับฟังปัญหา หาข้อสรุป กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และพัฒนาร่วมกันต่อไปในอนาคต

2.3 การผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ จากข้อค้นพบในการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีต่าง ๆ พบว่า มีข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงควรมีการสนับสนุนผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดึงดูดต่างๆ เผยแพร่แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจในรูปแบบ เอกสาร วิทยุทัศน์ ป้ายและอื่น ๆ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาคธุรกิจ

3.1 มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลจากโครงการวิจัยไปเผยแพร่ทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยว ประชาชน และอื่นๆ

3.2 สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ ในการพัฒนาเขตเมืองแม่ฮ่องสอนให้ดำรงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่

3.3 สนับสนุนกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้ลงถึงประชาชนระดับรากหญ้าให้มากที่สุด

3.4 มีส่วนร่วมและสนับสนุนในด้านการลดมลภาวะจากสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงาน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการรณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ

4.1 ช่วยเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดีงามแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว

4.2 มีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ น้ำเสีย และลดการใช้พลังงาน

4.3 สนับสนุนผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหาร ของคบเคี้ยว และของที่ระลึกของชุมชน

4.4 รณรงค์และเข้าร่วมสัปดาห์การใช้จักรยานในเขตเทศบาล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปสู่การพัฒนาเป็นระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม

2) ควรมีการศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนให้เป็นเมืองยั่งยืน คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมประเพณี และสิ่งดีงามอื่นๆตลอดไป

บรรณานุกรม

กองส่งเสริมการประมง กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.การเพาะเลี้ยงตะพาบน้ำ พันธุ์
ไต้หวัน.มปท,มปป.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.แนวทางการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย,กรุงเทพฯ: 2547.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม9.พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์
การศาสนา, กรุงเทพมหานคร: 2533.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.ชุดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เมืองสามหมอก.พิมพ์ครั้งที่ 1.
คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร.2526.

กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลศรีสังวาลแม่ฮ่องสอน.เอกสารเวชกรรมสังคม.มปท,2549.

โกศล ศรีมณี. กิ่งกะหล่ำและภาษาไต. มปท, 2534.

โกศล ศรีมณี.บ่อเกิดประเพณีไต.มปท,มปป.

โกศล ศรีมณี.ศิลปลายไต.พิมพ์ครั้งที่ 1.สำนักพิมพ์มติชน,แม่ฮ่องสอน: มปป.

คณะกรรมการจัดงานสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน.รายงานการรณรงค์สืบสาน
วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. มปท,2540.

คณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ศูนย์
วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.ย้อนรอยอดีตเมืองแม่ฮ่องสอน.พิมพ์ครั้งที่1.บริษัทนคร
ฟิล์มอินเตอร์จำกัด,เชียงใหม่: มปป.

คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.วัฒนธรรมพัฒนาการทาง
ประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท,2542.

จิตตสัวโร ภิกขุ. พระเจ้าพลาละแข่ง ศิลปะพม่าพระพุทธรูปคู่บ้านคู่มืองอันศักดิ์สิทธิ์.ห้างหุ้นส่วน
จำกัดชัยรัตน์, แม่ฮ่องสอน: มปป.

จังหวัดแม่ฮ่องสอน.สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1.พิมพ์ครั้งที่1.มปท,
เชียงใหม่: มปป.

เจ้าสหายว่าหยามะ.ตวยอมลอกะ.พิมพ์ครั้งที่ 1.มปท,2542.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา.แนวทางและวิธีวิจัยสังคมไทย. สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด,

กรุงเทพมหานคร: 2548.

ชุมชนป๊อกกาดเก่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สูตรอาหารและขนมไต. 2550.

สุทธิธิ์ ชูชาติ.โครงการวิจัยนำร่องตามรอยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตพื้นที่ อำเภอ
เมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. มปท, 2550.

ถวัลย์ มาศจรัส และสำรวย มีสมชัย. ธรรมนูญปัญหาไทย เพชรแท้ของแผ่นดิน. บริษัทต้นอ้อ จำกัด ,

กรุงเทพมหานคร: 2537.

ทบวงมหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่.รายงานการปฏิบัติงานโครงการเรียนรู้ร่วมกัน

สร้างสรรค์ชุมชน ณ ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, 2545.

ทีมภาควิชาสุขภาพชุมชนดอนเจดีย์.การศึกษาสถานการณ์ของชุมชน ชุมชนป๊อกดอนเจดีย์ ตำบลจอง

คำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, 2547.

เทพินท์ พงษ์วุฒิ.เอกสารเสนอชื่อเข้ารับการคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขสุชาติเด่น

สาขาการพัฒนาสังคม 2550.มปท, 2550.

ดวงกมล.ภาคเหนือ.สำนักพิมพ์ภาคเหนือ, มปป.

ดิเรก ก้อนกลีบ.ไหว้พระเก้าวัด เมืองสวรรค์บนดอย. มปท, มปป.

นิภา มานะการ. ชีวิตและวัฒนธรรมไทย. สำนักพิมพ์เอ็มพันธ์,กรุงเทพมหานคร: 2546.

บุญศรี สุมโน.งานพระราชทานเพลิงศพท่านพระครูสุนทร.มปท,มปป.

ปายประชาสัมพันธ์.วัดจองกลาง.2536.

ประวิทย์ ตันตลานุกูล.หนังสือตำนานวัดพระธาตุดอยกองมู แม่ฮ่องสอน.พิมพ์ครั้งที่ 1.

โรงพิมพ์แสงศิลป์, เชียงใหม่: 2542.

ประเวช คำสวัสดิ์.ฮอติก วรรณกรรมท้องถิ่น เล่ม 1 เรื่อง อ่องแปดจ้อง(ชัยมงคลแปด). มปท,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.ฮอติก วรรณกรรมท้องถิ่น เล่ม 2 เรื่อง เสกปิ่นเจ้าสิวลี(ประวัติพระสิวลี).มปท
,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.ฮอติก วรรณกรรมท้องถิ่น เล่ม 3 เรื่อง ประวัติพระอุปคุต. มปท,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.ฮอติก วรรณกรรมท้องถิ่น เล่ม 4 เรื่อง คาถาจินตามณี. มปท,2549.

ประเวศ วะสี เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการการดำเนินงานโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ
การพัฒนาหลักสูตร ครั้งที่ 1/2539. กรุงเทพมหานคร: 2539.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับตำนานล่องฝ่องไตและพิธีลอยกระทง.มปท,มปป.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็กและศาลเจ้าพ่อเมืองแม่. มปท,
มปป.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.เอกสารเผยแพร่ความรู้เรื่องนิทานไต (อะปุมไต).มปท,2550.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.เอกสารเผยแพร่ประวัติหนองจองคำ.มปท,มปป.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.เอกสารเผยแพร่”ปอยป่ายหลอย “งานประจำปีบูชาพระธาตุดอยกองมู ของ
ชาวจังหวัด แม่ฮ่องสอน.มปท,มปป.

พระครูญาณวิราคม.ธรรมศรรัลึก.หจก.เวียงพิงค์การพิมพ์,เชียงใหม่: 2519.

พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ.รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดใน
พระพุทธศาสนา ศึกษา กรณีแหล่งเรียนรู้วัดจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
มปท,มปป.

พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน.ประวัติพระอุปคุต.พิมพ์ครั้งที่1.มปท,,2546.

พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน.ประวัติวัดพระนอนและเมืองแม่ฮ่องสอน.มปท,2541.

ภาคีสุภาพชุมชนป๊อกตะวันตก. การศึกษาสถานการณ์ของชุมชน ชุมชนป๊อกตะวันตก ตำบล
จองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. มปท,2546.

รองศาสตราจารย์ ดร. สมทรง บุรุษพัฒน์ และสรินยา คำเมือง.กะเหรี่ยงกะยัน สารานุกรมกลุ่มชาติ
พันธุ์. พิมพ์ครั้งที่1.โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2542.

โรงเรียนห้องสอนศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน.ที่ระลึกงานเปิดอาคารอเนกประสงค์ “บุญชูตรีทอง”.
สำนักพิมพ์พัฒนาการศึกษา, กรุงเทพมหานคร: 2533.

โรงเรียนห้องสอนศึกษา.เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา. มปท, 2549.

วัดกลางทุ่ง.หนังสือสวดมนต์และระเบียบการขอบวชเป็นศีลชีวินีและชีพรามณ์.มปป.

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน.คู่มือท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน. มปท.มปป.

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน.คู่มือท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน. มปท.2550.

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน.แม่ฮ่องสอนสัมผัสเสน่ห์เส้นทางท่องเที่ยว

โครงการพัฒนาตามแนวพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน. มปท,มปป.

ศูนย์พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ.เอกสารพระตำหนักปางตอง.มปท,มปป.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน โรงเรียนห้องสอนศึกษา.วิเคราะห์คหิขาวบ้านไค.จรัสธุรกิจ,
เชียงใหม่: 2540.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์.หนังสือสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอน รายงานประจำปี 2548. มปท
,2548.

ศูนย์ศิลปาชีพแม่ฮ่องสอน.เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, มปป.

สมทรง บุรุษพัฒน์และ สรินยา คำเมือง.สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ กระเหรี่ยงกะยัน. พิมพ์ครั้งที่
ที่1.โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด,2542.

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน.เอกสารสถานีตำรวจภูธร.มปท,มปป.

สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอน.เอกสารแผ่นพับ.มปท,มปป.

สภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน.สูตรอาหารและขนมไค,มปท,2548.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.เอกสารประชาสัมพันธ์.มปท, 2548.

สวนไคศึกษา.เอกสารศูนย์ศึกษาไคธรรมชาติ.มปท,มปป.

สำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต 1.จังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, 2540.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร:มปท,
2539.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน กระทรวง
วัฒนธรรม.ศิลปะการร้องเพลงพื้นบ้านไทใหญ่ การเฮดกวมไค. พิมพ์ครั้งที่ 1.หจก.เจริญ
วัฒนาการพิมพ์, เชียงใหม่: 2549.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.รายงานการปฏิบัติงาน โครงการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์
ชุมชนประจำปี 2548 พื้นที่ตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน .มปท,2548.

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดแม่ฮ่องสอน .รายงานการปฏิบัติงานประจำปี
พ.ศ.2549. มปท, 2549.

สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน .เอกสารของงานพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน. มปท,
2545.

สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน. เอกสารประกอบการประชุมเตรียมจัดงานประเพณีปอย
เหลินสิบเอ็ด ประจำปี 2550 ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 12 กันยายน 2550.มปท, 2550.

สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตร และสหกรณ์.พิธีเชิดธงชาติและ
เปิดอาคารพิพิธภัณฑ์ 100ปี เติบพระเกียรติ 92พรรษา. มปท, 2543.

สำนักงานพัฒนาธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.พิมพ์ครั้งที่
ที่1. ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญวัฒนาการพิมพ์, 2529.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ประวัติวัดจังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท,
มปป.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. พิมพ์
ครั้งที่1.ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญวัฒนาการพิมพ์,2529.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.โครงการภูมิบ้าน ภูมิเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. มปท,
2548.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.ประวัติวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน,พิมพ์ครั้งที่ 1.
เจริญวัฒนาการพิมพ์. เชียงใหม่: 2549.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดแม่ฮ่องสอน.โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ: 2542.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.กำสัถปะการต่อสู้และการฟ้อนรำของชาวไทยใหญ่.มปท.
2550.

เสรี พงศ์พิศ. คีนผู้รักเหง้า เทียนวรรณ,กรุงเทพมหานคร: 2529.

แสงสุรีย์ ลดาวัลย์. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนางสุมิตร ลดาวัลย์ ณ อยุธยา บ.ช.,บ.ม.

พิมพ์ครั้งที่ 1.อัมรินทร์พรินดิ้งแอนด์เฟรสติสซิ่ง, กรุงเทพมหานคร: 2545.

หนังสือพิมพ์.มติชน.ประจำวันี่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2546.

หนังสือพิมพ์.เสียงแม่ฮ่องสอน, ประจำวันที่ 10 สิงหาคม 2550.

อานันท์ กาญจนพันธุ์.สถานภาพการวิจัยพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่.มปท,มปป.

อริวโรภิกขุ.วัดก้ำก้อ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. จงเจริญการพิมพ์, กรุงเทพมหานคร: 2535.

เอกวิทย์ ณ ถลาง ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: วิธีชีวิตและกระบวนการการเรียนรู้ของชาวไทย.

นนทบุรี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: 2540.

เอกสารจากสนามบินแม่ฮ่องสอน. มปท, มปป.

เอกสาร บ้านสวนกลางเมือง รีสอร์ท.มปท, มปป.

เอกสารน้ำพุร้อนผาบ่อง.มปท, มปป.

เอกสารโครงการพระราชดำริปางตอง 2 (ปางอุ๋ง)มปท,มปป.

เอกสารเผยแพร่.คู่มือการสำรวจและลงทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ สินค้า OTOP.พิมพ์ครั้งที่1
มปท, 2549.

เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท,มปป.

เอกสาร พระตำหนักปางตอง.มปท,มปป.

เอกสาร ประวัติวัดป่าอุดมพร.มปท,มปป.

อ้างอิงใน <http://www.culture.go.th/stuay.php?&YY=2548&MM=5&DD=16>

อ้างอิงใน <http://student.swu.ac.th/hm4910100139/meancul.htm>

สืบค้นจาก www.baiyokechalet.com

สืบค้นจาก http://www.chumchonhai.or.th/member/showcontentdetail.asp?data_rec=256

สืบค้นจาก

<http://www.codi.or.th/baanmankong/index.php?option=articles&task=viewarticle&articl=26&Itemid=3>

สืบค้นจาก www.dhammadownload.com/day/kathin.php - 38k -

สืบค้นจาก www.dnp.go.th

สืบค้นจาก www.dnp.go.th/nursery/pud/wa.htm

สืบค้นจาก <http://www.earthhop.co.th/gettingthere/Thailand/MaeHongSon.html>

สืบค้นจาก www.7eleven.co.th

สืบค้นจาก www.forest.go.th/com_participate

สืบค้นจาก <http://www.geocities.com/sammok2002/tableservice.htm>

สืบค้นจาก www.geocities.com/prayat_2000/thethai/allshop.htm - 479k -

- สืบค้นจาก <http://www.geocities.com/kadkamplaza>
- สืบค้นจาก <http://gotoknow.org/blog/khinla/51920>
- สืบค้นจาก <http://it.nayoktech.ac.th/~4839010012/>
- สืบค้นจาก www.Jareet.com
- สืบค้นจาก www.kanchanapisek.or.th
- สืบค้นจาก <http://www.geocities.com/kadkamplaza>
- สืบค้นจาก www.kanchanapisek.or.th/kp8/lpa/lpa707.html
- สืบค้นจาก <http://www.khonmuang.com/tt3.htm>
- สืบค้นจาก <http://www.lannaworld.com/story/tales/jigiog.html>
- สืบค้นจาก <http://www.lannaworld.com/story/tales/yeganpra.html>
- สืบค้นจาก <http://www.maehongsontravel.com/tn/>
- สืบค้นจาก <http://www.maehongsoncity.com/sabaicorner>
- สืบค้นจาก <http://www.maehongsonculture.com>
- สืบค้นจาก <http://www.maehongsonholiday.com/home.php>
- สืบค้นจาก www.mhsmountaininn.com
- สืบค้นจาก <http://www.moohin.com/trips/maehongson/tntour/index.shtml>
- สืบค้นจาก www.moohin.com/034/034b001.s.html
- สืบค้นจาก www.moohin.com/food/034/food013.shtml - 61k -
- สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=43130>
- สืบค้นจาก http://www.onab.go.th/buddhism_day7.htm
- สืบค้นจาก www.pikunthong.com
- สืบค้นมาจาก <http://www.pooklon.com/contact.htm>
- สืบค้นจาก <http://www.rosegarden-tours.com/about.html>
- สืบค้นจาก www.salweennews.org/index.php?view=article&id=312
- สืบค้นจาก <http://www.sat.or.th/maehongson.htm>
- สืบค้นจาก http://www.tat.or.th/traveltrip.asp?prov_id=58&id=26
- สืบค้นจาก <http://thai.tourismthailand.org/attraction/maehongson-58-1213-1.html>

สืบค้นจาก <http://www.tourthai.com/province/maehongsorn/attraction-maenumpai.php>

สืบค้นจาก www.travelmaehongson.org/accommodation-th.html - 118k -

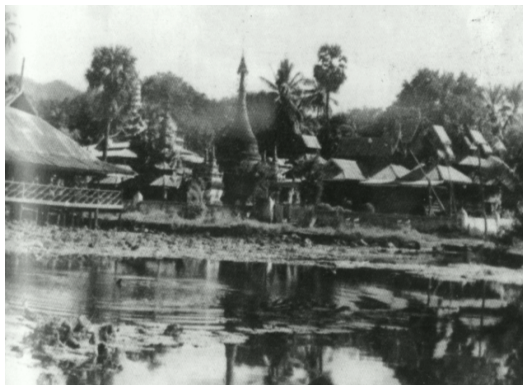
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาพโบราณ

วัดทองคำ

หนองทองคำ

วัดทองคำ

หนองทองคำ

ถนนสิงหนาทบำรุง

ขบวนแห่ปอยลำลง

ศาลาที่ขึ้นไปกลางหนอง

หนองจอกคำ

การבודทำถนนสิงหนาทบำรุง

ถนนสิงหนาทบำรุง

ร.ต.ต.ศิริวัฒน์ ศรีวิชัย กำลังขี่จักรยานบริเวณข้าวแดง

ซุ้มรับเสด็จ (บริเวณข้าวเปลือก) เมื่อ พ.ศ.2508

วัด

ปอยส่างทอง

ซุ้มรับเสด็จบริเวณสี่แยกกลางเมือง(ร้านล่อ)

พระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยือนแม่ฮ่องสอนเมื่อพ.ศ. 2509

ทิวทัศน์แม่ฮ่องสอนในอดีต

สถานีอุตุนิยมวิทยาในอดีต

หอประชุมเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน(อาคารหมอกใหม่ปัจจุบัน)

สนามบินแม่ฮ่องสอนในอดีต

เครื่องบินนอร์ทแมน(ที่ตกห้วยกล้วยดอยปู่)

ข้าราชการในอดีต

ข้าราชการในอดีต

วัดหัวเวียง

สิงห์คู่(บริเวณวัดพระนอน)

อำเภอหลังเก่า

(บริเวณอาคารสำนักงานการท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน)

ข้าราชการรอขึ้นเครื่องบิน

ทางเข้าตลาดขุนศรี(สายหยุด)ในอดีต

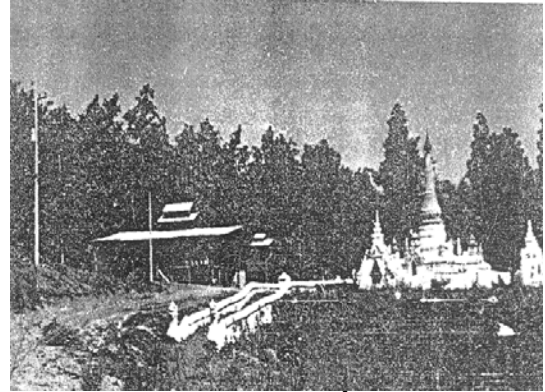
ถนนเส้นข้างบ้านพักอัยการในอดีต

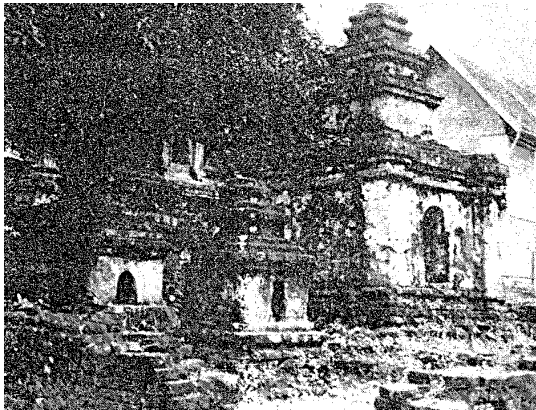
ทิวทัศน์แม่ฮ่องสอนในอดีต

วัดกลางทุ่ง

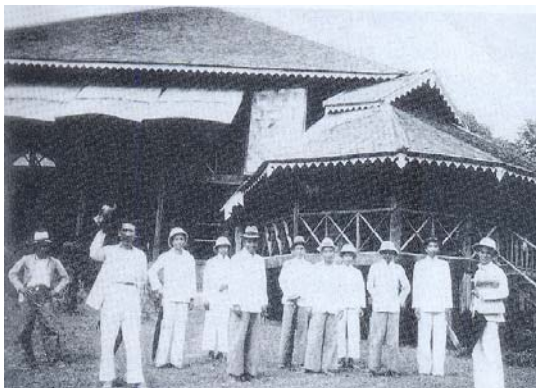
วัดผาอ่าง

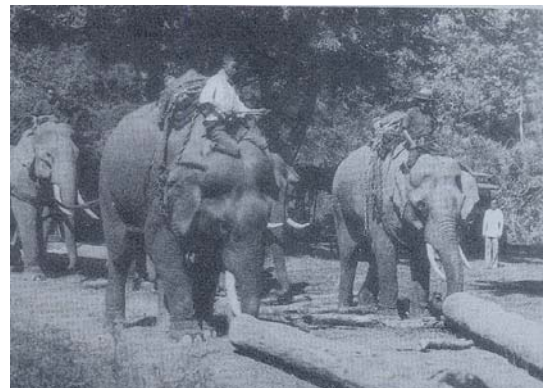
สถูปบรรจุอัฐิของเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอน(บริเวณวัดพระนอน)

ขุนหล้าเจ้าฟ้าแม่ฮ่องสอนองค์ที่ 4

บริษัทบอมเบย์เบอร์ม่า(บริเวณที่ทำการประปาในปัจจุบัน)

การทำไม้ในอดีต

หลังจากบริษัทเลิกกิจการใช้เป็นี่ทำการศาลากลางจังหวัด